

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Územní samospráva - vliv komunálního volebního systému
na řízení a rozvoj obcí**

Bc. Jaroslav ŠTRUNC

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Jaroslav Štrunc

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Územní samospráva – vliv komunálního volebního systému na řízení a rozvoj obcí

Název anglicky

Local administration – influence of the communal electoral system on municipal management and development

Cíle práce

Diplomová práce se zaměřuje na územní samosprávu, která je jedním z nejdůležitějších faktorů pro zajištění zdravého regionálního rozvoje. Územní samospráva je ustavována v komunálních volbách. Volba zastupitelských orgánů obcí a výběr obecních představitelů bude stěžejním tématem této práce. Stěžejním cílem práce je objasnit, nakolik současný komunální volební systém naplňuje svoji základní funkci – tedy zda kandidáti, kteří ve volbách získali největší podporu voličů, po přepočtu na mandáty zasednou v obecním zastupitelstvu. Dílčím cílem je zjistit, jak komunální volební systém vnímají kandidáti do obecních zastupitelstev.

Metodika

Diplomová práce bude mít charakter případové studie vybraných obcí na Rokycansku. Výběr obcí bude proveden na základě analýzy volebních výsledků. Stěžejní technikou sběru dat budou polostrukturované rozhovory s kandidáty do obecních zastupitelstev.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

Komunální volby, volební systém, preferenční hlas, panašování, zastupitelstvo, volič, volební formule,

Doporučené zdroje informací

Balík, S. Česká komunální politika v obcích s rozšířenou působností. Koalice, voličské vzorce a politické strany na místní úrovni v letech 1994 – 2006. Brno: CDK, 2008, ISBN 978-80-7325-144-4.

Balík, S. Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.

Čmejrek, J. a kol. Participace občanů na veřejném životě venkovských obcí ČR. Praha: Kernberg Publishing, 2009, ISBN 978-80-87168-10-3.

Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Čopík, J. Demokracie v lokálním politickém prostoru. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.

Čmejrek, J. Obce a regiony jako politický prostor. Praha: Alfa Nakladatelství, 2008, ISBN 978-80-87197-00-4.

Heinelt, H.; Magnier, A.; Cabria, M; Reynaert, H. (eds.). Political Leaders and Changing Local Democracy. The European Mayor. Cham: Palgrave Macmillan, 2018.

Outlý, J. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. Politologická revue č. 2, 2003, s. 17 – 44.

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích (včetně pozdějších novelizací)

Zákon č. 491/2001 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev v obcích

Předběžný termín obhajoby

2018/19 LS – PEF

Vedoucí práce

Ing. Jan Čopík, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 10. 3. 2019

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 11. 3. 2019

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2019

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci „Územní samospráva - vliv komunálního volebního systému na řízení a rozvoj obcí“ jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Břasích dne 26.3.2019

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval Ing. Janu ČOPÍKOVÍ, Ph.D. za odborné vedení a konzultace, ochotu, cenné rady a připomínky při zpracování diplomové práce. Dále bych chtěl poděkovat kandidátům ve volbách do zastupitelstev obcí Břasy a Skomelno za vstřícnost při pořizování rozhovorů pro tuto diplomovou práci.

Územní samospráva - vliv komunálního volebního systému na řízení a rozvoj obcí

Abstrakt

Obsahem diplomové práce je zhodnocení vlivu volebního systému na výsledky voleb do obecních zastupitelstev, potažmo na řízení a rozvoj obcí. Práce je rozdělena do dvou hlavních částí. V teoretických východiscích je popsán volební systém z hlediska jeho hlavních proměnných. Tato část práce se také zabývá vývojem volebního zákona od roku 1990 a vysvětluje příčiny tohoto vývoje z pohledu některých autorů.

Vlastní část práce analyzuje volební výsledky ve volbách do obecních zastupitelstev, které se uskutečnily v roce 2018 v 68 obcích správního obvodu obce s rozšířenou působností Rokycany (pro správní obvod obce s rozšířenou působností Rokycany bude dále používán stručnější a obecně akceptovaný název „okres Rokycany“). Na základě tohoto rozboru volebních výsledků je proveden výběr dvou obcí okresu Rokycany, jsou to obce Skomelno a Břasy, v nichž je proveden podrobnější výzkum volebního chování. Zároveň je v těchto obcích zkoumáno, zda má složení obecního zastupitelstva a osobnosti zvolených obecních představitelů vliv na řízení a rozvoj obce.

V závěru diplomové práce jsou shrnuty výsledky z vlastní části práce a jsou zde nabízeny možnosti řešení.

Klíčová slova : komunální volby, volební systém, preferenční hlas, panašování, zastupitelstvo obce, rada obce, starosta, volič, volební formule

Local Administration - Influence of the Communal Electoral System on Municipal Management and Development

Abstract

The content of the diploma thesis is the assessment of the influence of the electoral system on the results of the municipal elections and thus on the municipal management and development. The thesis is divided into two main parts. The theoretical bases describe the electoral system from the point of view of its main variables. This part of the thesis also deals with the development of the election law since 1990 and explains grounds for such development from some authors' point of view.

The own part of the thesis analyses the results of the municipal elections held in 2018 in 68 municipalities of the administrative district of the municipality with extended powers Rokycany (the administrative district of the municipality with extended powers Rokycany will be hereinafter referred to as "the district of Rokycany" which is a shorter and generally accepted term). Based on this analysis of the election results two municipalities in the district of Rokycany have been selected. They are Skomelno and Břasy in case of which more detailed research of voting behaviour is carried out. At the same time in these municipalities, a study whether or not the composition of the municipal council and the personalities of the elected municipal representatives have any influence on the municipal management and development is carried out.

At the end of the diploma thesis the results of the own part are summarized and solution possibilities are proposed.

Key words: local elections, electoral system, preferential vote, vote splitting, municipal council, municipal board, mayor, voter, electoral formula

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíl práce a metodika	12
2.1. Cíl práce	12
2.2. Metodika	13
3. Teoretická východiska	14
3.1. Volební systém a jeho hlavní proměnné	14
3.1.1. Volební obvod.....	15
3.1.2. Forma kandidatury	15
3.1.3. Struktura hlasu	16
3.1.4. Volební klauzule	16
3.1.5. Volební formule	16
3.2. Vývoj zákona o volbách do zastupitelstev obcí	17
3.2.1. Volební obvod.....	18
3.2.2. Forma kandidatury	19
3.2.3. Struktura hlasu	21
3.2.4. Volební klauzule	21
3.2.5. Volební formule	22
3.3. Další snahy o změny volebního systému	23
3.4. Volební systém - souhrn.....	25
3.4.1. Účast nezávislých kandidátů.....	25
3.4.2. Petice podporující kandidaturu - vznik nových politických stran	26
3.4.3. Volební obvody.....	27
3.4.4. Počty kandidátů na listinách	27
3.4.5. Preferenční hlasování.....	27
4. Vlastní práce	30
4.1. Charakteristika okresu Rokycany	30

4.2.	Analýza volebních výsledků v okrese Rokycany.....	31
4.2.1.	Volby - Nevolby	32
4.2.2.	Samostatní kandidáti.....	34
4.2.3.	Mandát díky pořadí versus mandát díky hlasům	35
4.3.	Výzkum ve vybraných obcích.....	38
4.3.1.	Charakteristika obce Skomelno	40
4.3.2.	Historie komunálních voleb v obci.....	42
4.3.3.	Volby do obecního zastupitelstva v roce 2018	44
4.3.4.	Charakteristika obce Břasy	49
4.3.5.	Historie komunálních voleb v obci.....	53
4.3.6.	Volby do obecního zastupitelstva v roce 2018	56
5.	Zhodnocení výsledků.....	60
6.	Závěr	64
7.	Seznam použitých zdrojů.....	67
8.	Přílohy.....	69

Seznam tabulek

Tabulka č. 1:	Volební výsledky v obci Visky.....	36
Tabulka č. 2:	Volební výsledky v obci Skomelno - listina č. 1	46
Tabulka č. 3:	Volební výsledky v obci Skomelno - listina č. 2	46
Tabulka č. 4:	Volební výsledky v obci Břasy - listina č. 1	57
Tabulka č. 5:	Volební výsledky v obci Břasy - listina č. 2	58
Příloha č. 1 - Tabulka č. 6:	Analýza volebních výsledků 2018 v okrese Rokycany.....	70

Seznam grafů

Graf č. 1:	Volební účast v obcích, kde se počet kandidátů rovná počtu mandátů	33
Graf č. 2:	Volební účast v obcích se samostatnými kandidáty	34
Graf č. 3:	Vliv volební formule v závislosti na počtu kandidátních listin	38

Seznam použitých zkratk

č.	číslo
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
kol.	kolektiv
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LB	Levý blok
NK	nezávislý kandidát
ODS	Občanská demokratická strana
pozn.	poznámka
Sb.	Sbírka zákonů
SDČR	Svaz důchodců České republiky
SNK	sdužení nezávislých kandidátů
SPR-RSČ	Sdužení pro republiku - Republikánská strana Československa

1. Úvod

Komunální politika stála v minulosti poněkud na okraji zájmu odborníků, médií, veřejnosti, ale i samotných politiků. Je to však právě politika na té „nejnižší“ - komunální úrovni, s níž se každý občan reálně setkává ve svém každodenním životě. To díky bezchybnému fungování územní samosprávy každému teče doma pitná voda, funguje odvoz komunálního odpadu, jsou sjízdné místní komunikace a schůdné chodníky, děti mohou chodit do školy, o financování zájmových spolků nemluvě.

Územní samospráva je tak jedním ze základních předpokladů pro správné fungování municipalit a potažmo i pro zdravý a trvale udržitelný rozvoj obcí i regionů.

O tom, v jakém složení budou zasedat obecní zastupitelstva, se rozhoduje v obecních volbách. Toto převádění vůle voličů do podoby voleného zastupitelského orgánu se děje metodou zpravidla označovanou termínem volební systém. A právě zkoumání volebního systému je předmětem této práce.

Na základě dat poskytnutých Českým statistickým úřadem na www.volby.cz bude nejprve provedena analýza volebních výsledků ve volbách do obecních zastupitelstev v roce 2018 ve všech 68 obcích okresu Rokycany. Touto analýzou bude zjištěno volební chování v jednotlivých obcích, což následně poslouží k výběru obcí, které budou podrobeny detailnímu zkoumání. Ve vybraných obcích by pak mělo být zjištěno, jaký názor na současný volební systém mají jednotliví kandidáti a zda podle nich odpovídá potřebám obcí. Zároveň bude v těchto obcích zkoumáno, jaký vliv na rozvoj obcí má složení obecního zastupitelstva, případně osobnost starosty.

V závěru diplomové práce bude provedeno vyhodnocení současného volebního systému s ohledem na záměry zákonodárce, ale i s ohledem na názory kandidátů do obecních zastupitelstev. Bude nabídnuto vhodné řešení situace.

2. Cíl práce a metodika

Diplomová práce je pojata jako případová studie ve vybraných obcích v okrese Rokycany, s cílem posoudit vliv komunálního volebního systému na složení obecního zastupitelstva v případě malé obce České republiky.

2.1. Cíl práce

Cíl práce vychází z předpokladu, že politika ve velkých městech se podobá té na celostátní úrovni. Nejvyšší zisky mandátů zde až na výjimky mají straniční kandidáti. V městských radách a na pozici starosty nebo primátora pak usedají profesionální politici z etablovaných stran. Naproti tomu ve venkovských oblastech, v malých městech a na vesnicích je situace diametrálně odlišná. V malé obci je hybatelem jejího rozvoje obecní zastupitelstvo. Chod takové obce stojí na několika lidech, v krajním případě je život v obci odrazem práce starosty, který často svoji funkci vykonává ve volném čase vedle svého zaměstnání.

Zákon o volbách do zastupitelstev v obcích by měl plnit svoji funkci v největších městech se statisíci voliči, stejně jako v nejmenších obcích s desítkami obyvatel. Je otázkou, zda tomu tak skutečně je. V zastupitelstvech velkých měst zasedají zástupci politických stran. Tím je díky stranickým strukturám zajištěno propojení mezi samosprávou měst a zákonodárci v Parlamentu České republiky. Lze tedy předpokládat, že zákonodárci nastavili volební systém tak, aby městům vyhovoval. Na venkově ale tato stranická propojenost chybí. Proto si tato práce vzala za cíl prozkoumat volební systém s ohledem na potřeby malých obcí neměstského typu. Pro toto zkoumání byl vybrán okres Rokycany a to jednak z důvodu jeho venkovskému charakteru a dále z důvodu osobní znalosti.

Cílem diplomové práce je zjištění, zda by v malých obcích bylo možné sestavit volební listiny bez nezávislých kandidátů a sdružení nezávislých kandidátů? Dále je zde výzkumná otázka, nakolik je složení zastupitelstva ovlivněno použitou volební formulí, tedy zda o zisku mandátu zastupitele rozhoduje spíše hlasování voličů nebo zda o mandátu rozhoduje předem určené pořadí kandidáta na listině? Dále si práce klade za cíl zjistit, zda u nezávislých kandidátů v malé obci má příslušnost k určité kandidátní listině vliv na uzavírání povolebních koalic?

2.2. Metodika

Vlastní část diplomové práce je provedena metodou případové studie. Technikou sběru dat je studium dokumentů a polostandardizované rozhovory s kandidáty do obecních zastupitelstev v obcích Skomelno a Břasy.

Nejprve je ve všech obcích okresu Rokycany provedena analýza volebních dat z voleb do obecních zastupitelstev v roce 2018. Data jsou získána z internetových stránek Českého statistického úřadu (dostupné na www.volby.cz).

Na základě provedené analýzy jsou vybrány obce Břasy a Skomelno, v nichž je uskutečněn detailnější průzkum volebního chování formou polostandardizovaných rozhovorů s kandidáty do obecních zastupitelstev (vzor přípravy otázek na rozhovor je v příloze). Informace týkající se rozvoje obcí jsou zjišťovány metodou nestandardizovaných rozhovorů se starosty a dále studiem dokumentů zveřejněných na internetových stránkách obou obcí.

3. Teoretická východiska

Volby do obecních zastupitelstev jsou zakotveny v Ústavě České republiky, a to v článku 102. Zde je odstavci 1 uvedeno, že členové zastupitelstev jsou voleni tajným hlasováním na základě všeobecného, rovného a přímého volebního práva. Odstavec 2 uvádí, že funkční období zastupitelstva je čtyřleté. Zákon stanoví, za jakých podmínek se vyhlásí nové volby zastupitelstva před uplynutím jeho funkčního období. (Ústava ČR)

Ústava České republiky tedy určuje pouze právní rámec obecních voleb. Pokud jde o konkrétní popis volebního systému, odkazuje na příslušný zákon, v tomto případě na zákon o volbách do zastupitelstev v obcích.

Od roku 1990 prošel zákon o volbách do zastupitelstev v obcích několika změnami. Část těchto změn zákona byla vynucena celospolečenským vývojem. Zde jde zejména o rozdělení Československa a o vstup České republiky do Evropské unie a s tím související nutnost harmonizovat české právo s právem unijním. To však byly změny spíše technického rázu. K mnohem zásadnějším změnám volebního zákona docházelo z důvodu snahy zákonodárce o vylepšení stávajícího volebního systému. K nejvýznamnějším „vylepšením“ patří ty změny volebního zákona, které byly přijaty v době tzv. opoziční smlouvy mezi tehdy nejsilnějšími politickými stranami ODS a ČSSD.

I přes provedené legislativní změny se všechny obecní volby od roku 1990 konaly vždy na základě proporcionalního volebního systému, který byl charakterizován pěti základními proměnnými.

3.1. Volební systém a jeho hlavní proměnné

Volební systém je možné chápat jako způsob převádění hlasů voličů na mandáty. Používají se dva základní typy volebních systémů, většinový a proporcionalní. Tyto dva typy volebních systémů se liší zejména konstrukcí volebních obvodů. Většinové volební systémy jsou založeny na jednomandátových obvodech. Voliči si vybírají mezi jednotlivými kandidáty a ten, který dostane určenou většinu hlasů získá mandát. Naproti tomu v proporcionalních volebních systémech jsou obvody vícemandátové. Voliči nevybírají mezi jednotlivými kandidáty, ale mezi kandidátními listinami. Podle zisku hlasů jsou pak zisky mandátů rozděleny mezi jednotlivé kandidátní listiny poměrným způsobem. (Čmejrek a kol. 2010)

Mezi hlavní výhody většinových volebních systémů patří jejich jednoduchost, vysoká personalizace volby a úzké sepětí zvoleného zastupitele s volebním obvodem a jeho voliči. Naproti tomu nevýhodou je disproporcionalita volebních výsledků. Volební princip „vítěz bere vše“ neodráží rozložení politických sil v daném volebním prostoru. Většinový volební systém tak selhává v tom, co je hlavním úkolem voleb, a to zjistit aktuální rozložení politických sil v daném prostoru a zajistit jim odpovídající reprezentaci. (Čmejrek a kol. 2010)

Naproti tomu proporcionální volební systém vycházející z principu poměrného zastoupení je v tomto ohledu velmi spravedlivý. Odhaluje aktuální rozložení politických sil a podle toho jim přiděluje mandáty. Oproti většinovým volebním systémům jsou však proporcionální volební systémy složitější a těžkopádnější. Získané hlasy se musejí na mandáty přepočítávat. Tím, že se do zastupitelského úřadu dostane více subjektů, může být obtížné zformovat většinu a exekutivní koalici. Kandidáti jsou více závislí na stranických strukturách než na voličích, protože volič vybírá mezi celými kandidátními listinami. K posílení personalizace voleb se proto v proporcionálních systémech používají preferenční hlasy. (Čmejrek a kol. 2010)

Každý z těchto volebních systémů má své klady a zápory a je na zákonodárci, aby našel kompromis mezi spravedlností a proporcionalitou systému na straně jedné a jeho efektivitou na straně druhé. K popsání každého volebního systému je možné využít jeho pěti základních komponent. Jsou to volební obvod, forma kandidatury, struktura hlasu, volební klauzule a volební formule. (Čmejrek a kol. 2010)

3.1.1. Volební obvod

U volebního obvodu je nejdůležitější jeho velikost. Ta se však neměří územní rozlohou nebo počtem obyvatel, ale počtem přidělovaných mandátů. Čím více mandátů se v daném volebním obvodu přiděluje, tím větší je proporcionalita voleb. Za kritickou hranici z hlediska proporcionality se považují volební obvody s pěti mandáty. (Čmejrek a kol. 2010)

3.1.2. Forma kandidatury

Forma kandidatury závisí na typu volebního obvodu. V jednomandátových volebních obvodech se používá personální kandidatura. Ve vícemandátových obvodech se používají kandidátní listiny. Rozlišujeme tři typy kandidátních listin - přísně vázané, vázané a otevřené

(volné). U přísně vázaných listin je pořadí kandidátů pevně stanovené, není možné jej při volbách změnit. Volič vybírá pouze jednu z nabízených kandidátních listin a nemá možnost nijak ovlivnit pořadí kandidátů na listině. Vázaná kandidátní listina má sice kandidáty uvedené v určitém pořadí, ale toto pořadí je možné změnit za použití preferenčních hlasů. Volič se opět rozhoduje pouze pro jednu kandidátní listinu, ale použitím preferenčních hlasů může ovlivnit pořadí kandidátů a zisk mandátu. Otevřená (volná) kandidátní listina umožňuje výběr kandidátů z více kandidátních listin. (Čmejrek a kol. 2010)

3.1.3. Struktura hlasu

Struktura hlasu úzce souvisí s formou kandidatury. Obecně se rozlišuje mezi hlasem jediným a vícenásobným. Jediný hlas se používá ve většinových volbách u personální kandidatury v jednomandátových volebních obvodech. Jediný hlas se používá i v proporčním volebním systému a to u přísně vázaných kandidátních listin ve vícemandátových volebních obvodech. V případě vázaných listin se kromě jediného hlasu pro kandidátní listinu používají i preferenční hlasy, kterými lze změnit pořadí kandidátů na listině. S otevřenými kandidátními listinami je spojen vícenásobný hlas. Volič má při volbách k dispozici tolik hlasů, kolik je přidělováno mandátů. To mu umožňuje hlasovat pro kandidáty napříč kandidátními listinami. (Čmejrek a kol. 2010)

3.1.4. Volební klauzule

Jedná se o uměle stanovený práh pro vstup do zastupitelského orgánu, respektive do skrutinia, v němž se rozdělují mandáty. Kandidátní listina musí získat určité procento hlasů, aby se mohla podílet na rozdělování mandátů. Používá se v proporčních volebních systémech, v nichž má zabránit přílišné fragmentaci zastupitelského orgánu. Jde tedy o redukční funkci. Její účinnost závisí jednak na její výši (obvykle 5%), ale také na velikosti volebního obvodu. V malých volebních obvodech se může stát, že přirozený práh, tedy počet hlasů potřebný k získání mandátu, je vyšší než práh umělý. V takovém případě je volební klauzule nadbytečná. (Čmejrek a kol. 2010)

3.1.5. Volební formule

Jde o matematickou operaci, která slouží k převodu hlasů voličů na mandáty. V proporčním volebním systému se používají volební formule založené buď na volebních kvótách nebo na volebních dělitelích. Volební kvóta představuje počet hlasů potřebných pro

zisk mandátu. Každá kandidátní listina obdrží tolik mandátů, kolikrát její volební zisk naplní stanovenou kvótu. Naproti tomu podle formulí založených na volebních dělitelech se volební zisky kandidátních listin postupně dělí určenou řadou dělitelů. Vypočtené podíly ze všech listin se seřadí podle velikosti a mandáty jsou přiděleny kandidátním listinám, z jejichž volebního zisku bylo vypočteno n nejvyšších podílů (n označuje celkový počet rozdělovaných mandátů). Tyto volební formule se liší v posloupnosti dělitelů. Např. d'Hondtova volební formule pracuje s posloupností dělitelů 1, 2, 3, n , upravená d'Hondtova formule má prvního dělitele zvýšeného z 1 na 1,42. Naproti tomu Imperialiho formule pracuje s posloupností 2, 3, 4, $n+1$, Sainte-Laguë má posloupnost 1, 3, 5, $2n-1$. Zvolená řada dělitelů má vliv na proporcionalitu voleb. Čím výše je stanoven první dělitel, tím větší jsou zisky vítězných kandidátních listin. Stejný vliv mají i malé intervaly mezi děliteli. Tento matematický vliv použité formule na proporcionalitu voleb je nepřímě úměrný velikosti volebního obvodu. Platí, že čím menší je volební obvod, tím výrazněji působí matematické vlastnosti volebních formulí. (Čmejrek a kol. 2010)

3.2. Vývoj zákona o volbách do zastupitelstev obcí

První polistopadové volby v roce 1990 se konaly v atmosféře otevřenosti politiky pro malá nepolitická uskupení. Tato snaha o zapojení malých uskupení a jednotlivců do komunální politiky v kombinaci s obavou z možné silné pozice komunistické strany v některých obcích vedla zákonodárce k tomu, že k přepočtu hlasů na mandáty byl využit silně proporční dělitel Saint-Laguë. Kandidátní listiny byly pojaté jako volné, mandáty byly přidělovány kandidátům podle počtu hlasů, bez ohledu na pořadí na kandidátních listinách. (Outlý 2003)

Přílišná fragmentace obecních zastupitelstev zvolených na základě dělitele Saint-Laguë vedla k problémům s ustanovením funkčních koalic. To vedlo v následujících letech k přechodu na méně proporční D'Hondtův dělitel, čímž byly posíleny mandátové zisky silných volebních stran. Odklon od otevřenosti politiky pro malá uskupení je možné spatřovat i ve snaze politických stran o znesnadnění či úplné zamezení kandidaturám nezávislých kandidátů, kteří pro ně byli na komunální úrovni vážným soupeřem. Ne všechny tyto snahy byly úspěšné, protože v nejmenších obcích do 3.000 obyvatel je kandidatura nezávislých nutností. (Outlý 2003)

Další zjevnou snahou stranických aparátů o kontrolu nad přidělováním zastupitelských mandátů bylo zavedení 10% hranice u preferenčního hlasování. Ve volbách v roce 1990 se

mandáty přidělovaly kandidátům podle počtu hlasů, bez ohledu na pořadí na kandidátních listinách. Od voleb v roce 1994 již měly preference volebních stran do jisté míry přednost před míněním voličů. Posun ze zadních pozic kandidátní listiny byl možný pouze v případě, že kandidátův volební výsledek nejméně o 10% převyšoval průměrný zisk hlasů všech kandidujících na listině. (Outlý 2003)

3.2.1. Volební obvod

Velikost volebního obvodu, která je dána počtem volených zastupitelů, vychází z počtu obyvatel obce. Zákon České národní rady č. 368/1990 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích (dále jen zákon z roku 1990), podle něhož proběhly obecní volby v roce 1990, zařadil všechny neměstské obce do 3.000 obyvatel do jedné velikostní kategorie. Obce nad 3.000 obyvatel byly rozděleny do několika kategorií. Počty členů zastupitelstva v obcích byly stanoveny takto :

do 3.000 obyvatel	7-15 členů
nad 3.000 do 20.000 obyvatel	15-30 členů
nad 20.000 do 50.000 obyvatel	25-40 členů
nad 50.000 obyvatel	35-50 členů

Zvlášť byly stanoveny počty zastupitelů ve statutárních městech a hlavním městě Praze. Zákon dále stanovil, že pokud se v obci volí více než 30 členů zastupitelstva, vytvoří se volební obvody, v nichž se volí poměrná část zastupitelů, nejméně 10 a nejvíce 20 zastupitelů, tak aby to odpovídalo počtu obyvatel v obvodu. (Zákon č. 368/1990 Sb.)

V zákoně č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých zákonů (dále jen zákon z roku 1994), podle něž proběhly obecní volby v roce 1994 a 1998 již byly neměstské obce rozděleny do dvou kategorií. Změny nastaly i u měst. Počty zastupitelů ve statutárních městech a v Praze již nebyly stanovovány zvlášť. Počty členů zastupitelstva v obcích, městech a městských částech byly stanoveny takto :

do 500 obyvatel	5-9 členů
nad 500 do 3.000 obyvatel	7-15 členů
nad 3.000 do 10.000 obyvatel	11-25 členů

nad 10.000 do 50.000 obyvatel	15-35 členů
nad 50.000 do 150.000 obyvatel	25-45 členů
nad 150.000 obyvatel	35-55 členů

Volební obvody mohly být vytvořeny v obcích, v nichž se má volit více než 15 členů zastupitelstva. Velikost volebního obvodu byla nejméně 5 a nejvíce 15 členů zastupitelstva. (Zákon č. 152/1994 Sb.)

Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů (dále jen zákon z roku 2001), podle něhož probíhají obecní volby od roku 2002 do současnosti, nestanovuje počty zastupitelů s ohledem na velikost obce. Určuje pouze minimální velikost volebních obvodů v případě, že je obec rozdělena do více volebních obvodů. V městech do 10.000 obyvatel je v každém volebním obvodu voleno nejméně 5 zastupitelů, v městech nad 10.000 obyvatel do 50.000 obyvatel nejméně 7 zastupitelů a v městech nad 50.000 obyvatel nejméně 9 členů zastupitelstva v každém volebním obvodu. Počty členů zastupitelstva jsou od roku 2000 vymezeny v zákoně č. 128/2000 Sb. o obcích. Tento zákon převzal počty volených členů zastupitelstva ze zákona z roku 1994. Avšak v roce 2002 ještě před obecními volbami došlo k novelizaci, v níž byl upraven počet volených členů zastupitelstva v obcích do 500 obyvatel. Od voleb v roce 2002 až do současnosti jsou tedy v obecních volbách voleny tyto počty členů zastupitelstva:

do 500 obyvatel	5-15 členů
nad 500 do 3.000 obyvatel	7-15 členů
nad 3.000 do 10.000 obyvatel	11-25 členů
nad 10.000 do 50.000 obyvatel	15-35 členů
nad 50.000 do 150.000 obyvatel	25-45 členů
nad 150.000 obyvatel	35-55 členů

(Zákon č. 491/2001 Sb.)

3.2.2. Forma kandidatury

Zákon z roku 1990 pojal kandidátní listiny jako volné. Ve volbách mohly kandidovat registrované politické strany a politická hnutí, ale i nezávislí kandidáti a jejich sdružení.

Kandidátní listina, jejíž součástí nebyla politická strana, musela připojit petici s podpisy občanů obce podporující její kandidaturu. V obcích do 1.000 obyvatel bylo nutné připojit 20 podpisů, do 3.000 obyvatel 30 podpisů, do 20.000 obyvatel 100 podpisů, do 50.000 obyvatel 200 podpisů a nad 50.000 obyvatel 400 podpisů. Na kandidátní listině mohlo být maximálně tolik kandidátů, kolik bylo volených členů zastupitelstva. (Zákon č. 368/1990 Sb.)

Zákon z roku 1994 také pojal kandidátní listiny jako volné. Změna nastala u počtu podpisů na peticích pro nezávislé kandidáty. Nově byly tyto počty stanoveny procentuálně v závislosti na počtu obyvatel obce. Dále byl stanoven odlišně počet podpisů pro jednotlivé kandidáty a počet podpisů pro sdružení nezávislých kandidátů. Zatímco sdružení nezávislých kandidátů muselo ve všech velikostních typech obcí připojit ke kandidátní listině petici s podpisy nejméně 7% občanů obce, tak jednotliví nezávislí kandidáti měli počty podpisů stanoveny takto:

do 500 obyvatel	5 % občanů
nad 500 do 3.000 obyvatel	4 %, nejméně 25 občanů
nad 3.000 do 10.000 obyvatel	3 %, nejméně 120 občanů
nad 10.000 do 50.000 obyvatel	2 %, nejméně 600 občanů
nad 50.000 do 150.000 obyvatel	1 %, nejméně 1.000 občanů
nad 150.000 obyvatel	0,5 %, nejméně 1.500 občanů

Na kandidátní listině mohlo být maximálně tolik kandidátů, kolik bylo volených členů zastupitelstva. (Zákon č. 152/1994 Sb.)

Nový zákon z roku 2001 přinesl změnu, pokud jde o maximální možný počet kandidátů na kandidátní listině. Zatímco v předchozích právních úpravách byl maximální počet kandidátů na jedné listině roven počtu volených zastupitelů, od voleb konaných v roce 2002 až do současnosti platí, že v obcích, kde se volí 7 a méně zastupitelů, může být počet kandidátů na listině zvýšený o jednu třetinu, zaokrouhlený na celé číslo dolů. To znamená, že v obci, kde se volí 7 členů zastupitelstva může být na jedné listině 9 kandidátů. V ostatních náležitostech se forma kandidatury oproti předchozí právní úpravě nezměnila. (Zákon č. 491/2001 Sb.)

3.2.3. Struktura hlasu

Způsob hlasování zůstal, podle příslušných volebních zákonů, neměnný od prvních voleb v roce 1990 až do současnosti. Ve všech proběhlých volbách platilo, že volič může označit nejvýše tolik kandidátů, kolik členů zastupitelstva má být zvoleno. Volit může několika způsoby. V prvním případě označí ty kandidáty, pro které hlasuje. Při volbě není vázán kandidátními listinami, může vybírat kandidáty z kterékoliv volební strany. Ve druhém případě může zvolit nejvýše jednu volební stranu. V takovém případě dostane volební strana tolik hlasů, kolik je volených členů zastupitelstva. V případě, že je na listině uvedeno více kandidátů, než je volených členů zastupitelstva, hlas obdrží kandidáti podle svého pořadí na listině v počtu odpovídajícím počtu volených členů zastupitelstva. Třetí možností volby je kombinace předchozích způsobů. Volič volí jednotlivé kandidáty z libovolných volebních stran. Pokud volí jednotlivé kandidáty v počtu menším, než je počet volených členů zastupitelstva obce, může dále označit nejvýše jednu volební stranu. V takovém případě jsou hlasy přednostně přiděleny označeným jednotlivým kandidátům. Zbývající počet hlasů, které nebyly přiděleny jednotlivým kandidátům, jsou přiděleny označené straně, a to v pořadí, v jakém jsou kandidáti uvedeni na kandidátní listině. (Zákon č. 368/1990 Sb., č. 152/1994 Sb., č. 491/2001 Sb.)

3.2.4. Volební klauzule

Zákon z roku 1990 ani zákon z roku 1994 volební klauzuli nezná. Poprvé se objevuje až v zákoně z roku 2001. Z přidělování mandátů jsou vyřazeny ty kandidátní listiny, které obdržely méně než 5% z celkového počtu hlasů poděleného počtem volených členů zastupitelstva a vynásobeným počtem kandidátů na listině, nejvýše však voleným počtem členů zastupitelstva. Pokud by tímto způsobem dále nepostoupily alespoň dvě kandidátní listiny, snižuje se hranice 5% postupně vždy o 1% až do situace, kdy postoupí alespoň dvě kandidátní listiny. Dále je nutné zjistit, zda po splnění této podmínky bude obsazena alespoň nadpoloviční většina mandátů a zda celkový počet přidělených mandátů bude vyšší než 5. Pokud ne, pokračuje se s postupným snižováním hranice o 1% až do situace, kdy bude splněna i tato druhá podmínka. Tam, kde byla k volbám podána pouze jedna kandidátní listina se k 5% hranici nepřihlíží. (Zákon č. 491/2001 Sb.)

3.2.5. Volební formule

V obecních volbách je k přepočtu hlasů voličů na mandáty použito metody volebních dělitelů. Ve volbách v roce 1990 byla podle tehdejšího volebního zákona použita metoda dělitele Saint-Laguë. To znamená, že u každé volební listiny se celkový počet hlasů získaných volební stranou postupně dělil lichými čísly počínaje číslem jedna. Počet dělicích operací odpovídal počtu kandidátů na listině. Tím byly ze všech kandidátních listin zjištěny podíly, které pak byly seřazeny do jedné číselné řady podle své hodnoty od nejvyššího až do počtu přidělovaných mandátů. Za každý podíl obsažený v této početní řadě pak kandidátní listina, z níž byl tento podíl vypočten, obdržela jeden mandát. V případě rovnosti podílů byl rozhodující celkový počet hlasů, který kandidátní listina získala. Pokud byla shoda i v počtu získaných hlasů, rozhodl los. Získané mandáty se přidělovaly kandidátům podle pořadí na základě počtu hlasů získaných jednotlivými kandidáty ve volbách. V případě rovnosti hlasů rozhodovalo o zisku mandátu pořadí kandidáta na kandidátní listině. (Zákon č. 368/1990 Sb.)

Metoda dělitele Saint-Laguë byla použita i v zákoně z roku 1994. Největší změnu tento zákon přinesl v určování konečného pořadí kandidátů na kandidátních listinách. Zatímco v roce 1990 byly mandáty přidělovány kandidátům v pořadí podle získaných hlasů, od roku 1994 bylo ke změně pořadí kandidátů nutné dosáhnout nejméně 10% hranice. To znamená, že celkový počet hlasů odevzdaných pro volební stranu byl nejprve vydělen počtem kandidátů. Tím byl získán průměrný počet hlasů na kandidáta. Pokud některý z kandidátů získal nejméně o 10% hlasů více, než byl tento průměr, postupoval na první místo kandidátní listiny. Pokud bylo takových kandidátů více, určilo se jejich pořadí podle počtu získaných hlasů. V případě rovnosti hlasů bylo rozhodující původní pořadí kandidátů na listině. (Zákon č. 152/1994 Sb.)

V zákoně z roku 2001 byla metoda dělitele Saint-Laguë nahrazena metodou d'Hondtova dělitele. Postup přepočtu hlasů na mandáty byl stejný. Rozdíl byl pouze v použitém děliteli. Zatímco v případě dělitele Saint-Laguë se celkový počet hlasů získaných volební stranou postupně dělil čísly 1,3,5,7 atd., tak v případě d'Hondtova dělitele se celkový počet hlasů získaných volební stranou postupně dělil čísly 1,2,3,4,5, a dále vždy číslo o jedno vyšší. V zákoně zůstala zachována 10% hranice, nutná ke změně pořadí kandidáta na kandidátní listině. (Zákon č. 491/2001 Sb.)

3.3. Další snahy o změny volebního systému

Shora popsané změny volebního zákona jsou ty, které prošly celým legislativním procesem a dočkaly se svého praktického uplatnění ve volbách. Zákonomárci však navrhovali v uplynulých téměř 30 letech i další změny volebního zákona, které se buď nesetkaly s pochopením u jejich kolegů, případně sice byly schváleny, ale následně byly zrušeny dříve, než podle nich mohlo být postupováno v obecních volbách. Některé z těchto neúspěšných pokusů o změnu volebního systému stojí za povšimnutí.

V roce 1994 během připomínkového řízení k novému vládnímu návrhu zákona se odehrál první pokus o znemožnění účasti nezávislých kandidátů. Nejsilnější vládní strana ODS tehdy prosadila v ústavně právním výboru Sněmovny pozměňovací návrh, který by zrušil možnost kandidatury nezávislých kandidátů. Poslanci podporující tento návrh argumentovali tím, že *„nezávislí kandidáti jsou beztak všechno zakuklení komunisté“*.¹ Sněmovna tento návrh výboru neschválila a nezávislí kandidáti se mohli voleb zúčastnit. (Outlý 2003)

Zřejmě nejvýznamnějším pokusem o změnu volebního systému byl zákon o volbách do zastupitelstev v obcích z roku 2000, který byl Poslaneckou sněmovnou schválen, ale Senát jej odmítl, a proto nikdy nevstoupil v platnost (podle ústavy musí být volební zákon schválen oběma komorami Parlamentu, takže v tomto případě nemohla Poslanecká sněmovna přehlasovat veto Senátu). Potřeba nového volebního zákona v roce 2000 byla vyvolána nutností harmonizace českého právního řádu s legislativou Evropské unie. Zákon vznikl v době tzv. opoziční smlouvy, kdy v České republice vládla ČSSD s tolerancí ODS. Návrh zákona odpovídal zájmům obou těchto nejsilnějších politických stran. Předně navrhoval změnu volební formule na upravenou d'Hondtovu metodu. Tato metoda díky prvnímu děliteli v hodnotě 1,42 zvyšuje mandátové zisky vítězných stran. Matematický efekt upravené d'Hondtovy metody měl být ještě umocněn zmenšením volebních obvodů. Zatímco předchozí právní úprava z roku 1994 nechávala v pravomoci zastupitelstva, zda rozdělí obec do více volebních obvodů, vládní návrh zákona z roku 2000 počítal s automatickým dělením obcí do obvodů tam, kde se volí více než 15 členů zastupitelstva. Nejmenší volební obvod by podle vládního návrhu nového zákona byl pětimandátový. Občanští demokraté však při projednávání zákona ve Sněmovně prosadili pozměňovací

¹ Outlý, J. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. *Politologická revue* č. 2, 2003, s. 23

návrh, podle něhož byly do volebních obvodů automaticky děleny obce, kde bylo voleno 8 a více zastupitelů, tedy většinou obce nad 500 obyvatel. Navíc nejmenší volební obvody mohly být čtyřmandátové. To by znamenalo, že velikost nejmenších volebních obvodů by klesla pod kritickou hranici z hlediska proporcionality volebního systému. Pokud by byl zákon přijat v této podobě, malé subjekty by fakticky ztratily šanci na volební úspěch, a to již v obcích od 500 obyvatel. Takový zákon nebyl akceptovatelný pro Senát, a proto nebyl nikdy schválen. (Outlý 2003)

Další snaha o eliminaci nezávislých kandidátů jednotlivců přišla při projednávání volebního zákona z roku 2001. Poslanci ODS požadovali zpřísnění podmínky pro kandidaturu sdružení nezávislých kandidátů. Navrhovali zvýšení hranice počtu podpisů obyvatel obce na petici podporující kandidaturu sdružení ze 7% na 10%. Souběžně s tím do zákona navrhli 5% uzavírací klauzuli, kterou tehdejší vládní návrh zákona, stejně jako předchozí právní úpravy, neobsahoval. V poslaneckém návrhu ODS byla stanovena 5% hranice pro vstup do skrutinia bez ohledu na počet kandidátů na listině, čímž by bylo jednočlenným kandidátním listinám prakticky znemožněno do skrutinia postoupit. V obci, kde se např. volí 25 členů zastupitelstva, může plně obsazená kandidátní listina od jediného voliče získat až 25 hlasů, zatímco samostatný kandidát může od jednoho voliče získat nejvýše jeden hlas. Pokud by tedy čistě hypoteticky v nějakém městě bylo 20 tisíc voličů a všichni odevzdali všechny platné hlasy, tak by bylo odevzdáno celkem 500 tisíc hlasů. V tom případě by pětiprocentní hranice potřebná pro postup do skrutinia byla 25 tisíc hlasů. Samostatný nezávislý kandidát by na ní ale nemohl dosáhnout ani teoreticky, protože při 20 tisících voličů může získat jenom 20 tisíc hlasů. Poslanec ODS Jan Vidím se pokusil tento problém vyřešit tím, že přednesl poslanecký pozměňovací návrh : *Úplně znemožnit nezávislým kandidátům v obecních volbách kandidovat!*² Návrh poslance Vidíma Sněmovna neschválila, stejně jako neprošla snaha o zvýšení sedmiprocentní hranice na petici podporující kandidaturu sdružení nezávislých kandidátů. Uzavírací klauzule byla přijata, avšak ne v původně navrhovaném znění. Pro postup do skrutinia je nutné splnit 5% kvórum, ale v relativní výši, tedy s ohledem na počet kandidátů na listině. (Outlý 2003)

² Outlý, J. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. *Politologická revue* č. 2, 2003, s. 37

3.4. Volební systém - souhrn

Současný volební systém do obecních zastupitelstev je výsledkem téměř třicetiletého vývoje. Je odrazem stavu společnosti. Jeho současná podoba je určitým kompromisem mezi potřebami obcí a mocenskými zájmy vládnoucích politických stran.

3.4.1. Účast nezávislých kandidátů

Velkým tématem obecních voleb je účast nezávislých kandidátů. V prvních polistopadových volbách byli nezávislí kandidáti, vystupující např. pod hlavičkou občanského fóra, nezřídka jedinou alternativou vůči kandidátům komunistické strany. Po letech vlády jedné strany bylo snahou zákonodárce umožnit získání mandátu co nejširšímu počtu malých nepolitických uskupení. Tomu odpovídala i příslušná ustanovení prvního zákona o volbách do obecních zastupitelstev z roku 1990. S ohledem na současnou právní úpravu byl tehdy volen vysoký počet zastupitelů. K registraci nepolitické kandidátní listiny bylo zapotřebí mnohem méně podporujících podpisů občanů, než je tomu dnes. Zákon neznal žádnou uzavírací klauzuli. K přepočtu hlasů na mandáty byl využit silně proporční dělitel Saint-Laguë. Jediným kritériem pro získání mandátu byl získání hlasů, pořadí kandidátů na listině nemělo žádný vliv na získání mandátu. (Outlý 2003)

V obecních zastupitelstvech vzešlých z voleb v roce 1990 bylo 71% zastupitelů, kteří získali mandát poprvé v životě. Stupeň personální diskontinuity (podíl zastupitelů, kteří předtím nebyli členy národních výborů) byl tím vyšší, čím větší byla obec. (Bernard a kol. 2011)

Takto koncipovaný volební systém splnil svůj účel a na úrovni municipalit došlo k výraznému oslabení pozice komunistické strany. Na druhou stranu však přílišná roztržitost obecních zastupitelstev ztěžovala povolební vyjednávání a bránila ve vytvoření vládnoucí koaliční většiny. Navíc se po rozpadu občanského fóra politická scéna „profesionalizovala“. Vznikla řada nových politických stran. Na komunální úrovni byli nezávislí kandidáti vnímáni jako silná konkurence. Z těchto praktických i mocenských důvodů začaly vládnoucí politické snahy usilovat o eliminaci nezávislých kandidátů a jejich sdružení. (Outlý 2003)

Výzkumem volebních zisků politických stran oproti ziskům nezávislých kandidátů se věnoval Stanislav BALÍK. Volební zisky posuzoval podle podílu získaných mandátů, nikoli podle získaných hlasů, protože zisky mandátů vypovídají o reálné struktuře místní politické reprezentace. Zkoumáním zjistil, že zejména v obcích do 500 obyvatel je „věc

politického stranictví“ téměř ztracena. Politické strany po celé sledované období od roku 1994 mají v těchto obcích minimální zisky mandátů. Navíc se tyto zisky stále mírně snižují, takže v současné době jsou již na úrovni okolo 10%. V obcích od 500 do 5.000 obyvatel je vývoj obdobný. Voliči opouštějí politické strany. Zatímco v roce 1994 měly politické strany převahu mandátů v obecních zastupitelstvech, v roce 2014 byla situace opačná. Celková ztráta mandátů politických stran mezi lety 1994 a 2014 dosahuje téměř 30%. Naproti tomu v obcích nad 5.000 obyvatel si politické strany drží převahu nad nestranickými mandáty, dokonce mírně posilují (v období 1994-2014 jde o posílení v řádech jednotek %). Zatímco v roce 1994 byly politické strany poraženy pouze v obcích do 500 obyvatel, o dvacet let později to již bylo ve všech skupinách menších obcí do 5.000 obyvatel. (Balík a kol. 2015)

Jan OUTLÝ uvádí, že přiměřené restriktce pro volební účast nezávislých kandidátů jsou jistě namístě, a to ze dvou důvodů. Za prvé jde o zamezení v kandidatuře jednotlivcům bez vážnějších volebních úmyslů, kteří se snaží jenom zviditelnit. Za druhé je to potřeba dosáhnout účelné integrace, tedy možnost vytvářet akceschopné koalice. Na druhou stranu však je třeba si uvědomit, že účast nezávislých kandidátů je ve volbách zejména v menších obcích naprostou nutností. V těchto obcích politické strany často ani nemají své organizace. Proto je důležité, aby volební systém nekladl kandidatuře jednotlivců překážky, které by je odradily. (Outlý 2003)

3.4.2. Petice podporující kandidaturu - vznik nových politických stran

Požadavek, aby kandidátní listina, jejíž součástí není politická strana, byla podpořena peticí s podpisy 7% občanů obce, vede k tomu, že v městech nad přibližně 14 tisíc obyvatel je k zaregistrování nové politické strany zapotřebí méně podpisů, než kolik je zapotřebí k zaregistrování kandidátní listiny do obecních voleb. Zájemci o účast v obecních volbách ve větších městech se proto chovají naprosto racionálně, když namísto sdružení nezávislých kandidátů zakládají politické strany. Kvůli nelogicky koncipovanému volebnímu zákonu tak v České republice existuje nepřehledná změť lokálních politických stran, které kromě voleb nevyvíjí žádnou jinou činnost. (Outlý 2003)

Původní záměr zákonodárce omezit přístup nezávislých kandidátů ke kandidatuře tedy nezafungoval, možná spíše naopak. V městech s více než 14.300 obyvateli vedl ke

vzniku a etablování „nezávislých politických stran“, které slouží jako servis umožňující obejít nutnost získání podpisů i v malých obcích. (Balík a kol. 2015)

3.4.3. Volební obvody

Možnost vytvořit volební obvod je v případě obecních voleb žádoucí. Umožňuje vytvoření odpovídající reprezentace v obecním zastupitelstvu i pro např. přidruženou obec s menším počtem obyvatel. Současný model je vhodným kompromisem, který zajistí odpovídající reprezentaci i oblastem, které by jinak měly jen malou šanci na získání mandátu, a přitom je zajištěna uspokojivá míra proporcionality. (Outlý 2003)

3.4.4. Počty kandidátů na listinách

Volební zákon z roku 2001 přinesl zajímavost, pokud jde o maximální možný počet kandidátů na kandidátní listině. Až do této novelizace platilo, že na kandidátní listině může být maximálně tolik kandidátů, kolik je voleno zastupitelů. Toto omezení však v praxi přinášelo komplikace v menších obcích, kde byla podána pouze jedna kandidátní listina. V případě, že v průběhu volebního období došlo k zániku mandátu zastupitele, nemohl na jeho místo nastoupit žádný náhradník. Počet členů zastupitelstva tak mnohdy klesl pod zákonem povolenou mez a musely být vypsané nové volby. Proto od voleb v roce 2002 platí, že v obcích, kde je voleno 7 a méně zastupitelů, může kandidátní listina čítat až o jednu třetinu více jmen, než se volí zastupitelů. V ostatních obcích smí kandidátní listina čítat maximálně tolik jmen, kolik je volených členů zastupitelstva. (Outlý 2003)

3.4.5. Preferenční hlasování

Při tvorbě zákona z roku 1994 přednesli zástupci ODS požadavek, aby se mandáty přidělovaly kandidátům podle pořadí, v jakém jsou zapsáni na kandidátní listině. Aby přednostní přidělení mandátu bylo možné pouze u toho kandidáta, který získal minimálně o 10% více hlasů, než jaký je průměrný zisk hlasů všech kandidujících na listině. Přijetím tohoto návrhu dostaly preference volebních stran přednost před míněním voličů. Snahu stranických aparátů o kontrolu nad kariéerním růstem svých členů lze pochopit. Avšak v malých obcích, kde si volič vybírá z listin nezávislých kandidátů, je taková snaha nevhodná. V případě obecních voleb by bylo vhodnější respektovat mínění voličů bez jakýchkoliv omezení. (Outlý 2003)

S tímto názorem se neztotožňuje Stanislav BALÍK. Podle něj jde o tvrzení příliš odvážné, které nerozlišuje mezi malými obcemi a hlavním městem Prahou. Přitom upozorňuje na největší problém, který je spojen s panašováním a kumulováním hlasů. Přestože se takový volební systém tváří jako personální volba, stále jde o volbu podle kandidátních listin. Odevzdané hlasy totiž v první řadě určují počet mandátů pro kandidátní listinu. Panašováním totiž nelze podpořit svého kandidáta, aniž by zároveň nebyla podpořena i jeho kandidátní listina. Tak může volič paradoxně přispět k tomu, že je ze stejné listiny zvolen jiný kandidát, kterému by volič hlas nedal. (Balík 2009)

Možnost personálního hlasování je mnoha voliči kvitována s povděkem. Nejsou nuceni zvolit jednu jedinou stranu, ale mohou si vybírat osobnosti napříč kandidátními listinami. Volič tak může nabít pocit, že dává hlas pouze vybranému kandidátovi. To je však veliký omyl. Proceduru hlasování vysvětluje návod, který obdrží voliči společně s hlasovacím lístkem. Tento návod vysvětluje, jak přidělit hlasy, které má volič k dispozici. To nejdůležitější se ale volič nedozví, co se bude s jeho hlasy následně dít, jak na základě jeho hlasování budou přidělovány mandáty. Řada voličů by se asi cítila rozčarována, kdyby se dozvěděla, že jejich hlasy, které dávají vybraným osobnostem, směřují primárně k volebním stranám, na jejichž listině tyto osobnosti kandidují. Největším problémem takového volebního systému není pouze jeho nespravedlivost, ale též to, že jej voliči neznají, a proto nemohou vlastnosti takového volebního systému při hlasování zohlednit. U takového volebního systému lze mít oprávněné pochybnosti o legitimitě zvolených zastupitelů. Kdyby o konečném pořadí na listině pro získání mandátů rozhodoval pouze počet hlasů získaných kandidáty, platil by princip, který volič očekává. Kvůli zavedení 10% hranice nutné pro změnu pořadí kandidáta je však skutečnost jiná. Rozhodujícím faktorem pro získání mandátu je v mnoha případech předem stanovené pořadí kandidáta na listině. Hlasy odevzdané v dobré víře kandidátům na zadních pozicích mohou paradoxně zajistit získání mandátu pro kandidáty z předních pozic. (Lebeda 2009)

Preferenční hlasování je nejvíce využíváno v obcích od 1.000 do 5.000 obyvatel. V těchto obcích však také nejčastěji dochází k tomu, že jsou zde voleni preferenční zastupitelé. Zároveň však v těchto obcích dochází nejčastěji k situaci, že namísto kandidáta s vyšším počtem hlasů získá mandát jiný kandidát, který obdržel méně hlasů voličů. V obcích s vysokým podílem preferenčního hlasování navíc může dojít k tříštění zastupitelstva. Pokud voliči přistupují k preferenčnímu hlasování jako k personální volbě napříč kandidátními

listinami, tak v případě většího počtu kandidátních listin dojde k tomu, že křesla v zastupitelstvu získá větší počet subjektů, avšak každý s malým počtem mandátů. (Balík a kol. 2015)

Dá se říct, že v České republice lze pozorovat tři možné formy dopadu volebního systému na volební výsledky. V největších obcích a městských částech se hlasování podobá celonárodním volbám. Kandidují zde rozsáhlé listiny politických stran a hnutí, dopad preferenčního hlasování je malý. Ve středně velkých obcích se „křížkováním“ hlasuje častěji, a toto hlasování také nejčastěji mění volební výsledek. Zároveň se zde nejvíce projevuje iluze personálního hlasování, která vede k nezvyklým výsledkům voleb, kdy mandát nezíská kandidát se největším ziskem hlasů. V nejmenších obcích se na listinách často nachází nižší počet kandidátů, či jednočlenné kandidátní listiny. V případě jednočlenných kandidátních listin se volební systém mění na neomezené hlasování, ve kterém se preferenční hlasování vůbec neuplatní. (Balík a kol. 2015)

4. Vlastní práce

Na základě teoretických poznatků byly stanoveny pracovní teze, které jsou předmětem zkoumání :

1. V obcích do 3.000 obyvatel (malé obce) by nebylo možné sestavit volební listiny bez nezávislých kandidátů a sdružení nezávislých kandidátů.
2. Složení zastupitelstev a zisk mandátu je u malých obcí výrazně ovlivněn použitou volební formulí. Stanovením 10% hranice nutné ke změně pořadí kandidáta bylo způsobeno, že o zisku mandátu rozhoduje v mnoha případech spíše jeho pořadí na listině než vůle voličů. Nezávislí kandidáti toto pravidlo vnímají negativně.
3. U nezávislých zastupitelů nerozhoduje o povolebních koalicích příslušnost ke stejné kandidátní listině, ale spíše osobnostní charakteristiky jednotlivých zastupitelů napříč listinami.

K ověření těchto pracovních tezí byly vybrány obce okresu Rokycany. Důvodem k této volbě je skutečnost, že okres má venkovský charakter a dále z důvodu místní a osobní znalosti.

4.1. Charakteristika okresu Rokycany

Okres Rokycany leží ve východní části Plzeňského kraje na hranicích se Středočeským krajem. K 31. 12. 2017 činila rozloha okresu 656,6 km². Ze severozápadu a ze severu tvoří přírodní hranici okresu řeka Berounka, zatímco východní hranice okresu, která leží ve vyšších nadmořských výškách, je ohraničena Křivoklátskou vrchovinou a jižněji navazujícím pohořím Brdy. Ke dni 31.12.2017 žilo na území okresu 48.602 obyvatel, což činí průměrnou hustotu zalidnění 74 obyvatel na 1 km². Podle počtu obyvatel je rokycanský okres nejmenším okresem Plzeňského kraje a do roku 1996 byl dokonce nejmenším okresem České republiky. (www.czso.cz)

Na území okresu Rokycany leží 1 správní obvod obce s rozšířenou působností Rokycany, který se dále člení na tři správní obvody obcí s pověřeným obecním úřadem Radnice, Rokycany a Zbiroh. V okrese se nachází 68 obcí, z toho 6 měst, 2 městysy a 60 vesnic. Největším městem jsou Rokycany, kde k 31.12.2007 žilo 14.074 obyvatel, což je téměř třetina obyvatel okresu. Ve městech žije 51,5 % obyvatel okresu. (www.czso.cz)

Charakter okresu je průmyslově-zemědělský. K zemědělské výrobě je využíváno přibližně 26 tis. ha zemědělské půdy, což je 40,6 % rozlohy okresu, výměra lesních pozemků představuje cca 32 ha, tj. 48,8 % rozlohy okresu. Průmyslové zóny se nacházejí zejména v Rokycanech a podél dálnice D5, která prochází územím okresu v rozsahu téměř 26 km. Ke dni 31. 12. 2017 činil podíl nezaměstnaných osob 2,77 %. Na jedno volné pracovní místo připadalo 0,4 nezaměstnaných. (www.czso.cz)

Z hlediska ochrany přírody a krajiny byly na území okresu vyhlášeny 2 chráněné krajinné oblasti Křivoklátsko a Brdy a dále 27 maloplošných chráněných území. Zvláště území bývalého vojenského újezdu Brdy skýtá velký potenciál z hlediska cestovního ruchu. (www.czso.cz)

4.2. Analýza volebních výsledků v okrese Rokycany

K analýze volebních výsledků ve volbách do zastupitelstev obcí bylo využito dat zveřejněných Českým statistickým úřadem na internetových stránkách www.volby.cz. Zjištěná data byla z důvodu přehlednosti a také pro potřeby dalšího zpracování přepsána do tabulky č. 6, která je v příloze č. 1.

V řádném termínu ve dnech 5. a 6.10.2018 se obecní volby konaly v 66 obcích okresu Rokycany. Dne 26.1.2019 se dodatečné volby konaly ve zbývajících dvou obcích Skomelno a Němčovice (v celé České republice se dodatečné volby konaly pouze v 17 obcích). Důvodem konání dodatečných voleb v obci Skomelno byl nedostatek kandidátů. V řádném termínu byly podány pouze tři listiny samostatných kandidátů. Další obyvatelé obce neprojevíli o kandidaturu zájem. V obou obcích však dodatečné volby dne 26.1.2019 řádně proběhly. Zpracovaná analýza tak zahrnuje volební výsledky všech 68 obcí okresu Rokycany. (www.volby.cz, rozhovory s kandidáty v obci Skomelno)

K obecním volbám v okrese Rokycany bylo zaregistrováno 38.431 voličů. K volbám se jich dostavilo 19.323, což dává volební účast 50,28%. V porovnání s celostátní volební účastí 47,34% je to lehký nadprůměr. Voliči měli na výběr z 1.318 kandidátů z nichž volili 558 členů obecního zastupitelstva. Na jedno místo v zastupitelstvu tak měli v průměru výběr z 2,32 kandidátů. Pro porovnání v celé České republice kandidovalo celkem 195.607 občanů a ucházeli se o 59.331 mandátů. Průměr za celou republiku tak činil zhruba 3,3 kandidáta na jedno místo v zastupitelstvu. V tomto ukazateli tedy okres Rokycany patřil k podprůměru. Z 1.318 kandidátů v okrese Rokycany bylo 133 členů nějaké politické strany. To znamená, že

o post člena zastupitelstva se ucházelo pouze 10,1% kandidátů - členů politické strany a zbylých téměř 90% byli kandidáti bez politické příslušnosti. (www.volby.cz)

Nejvyšší volební účast byla v obcích Mešno (90,14%), Ostrovec - Lhotka (89,66%) a Sebečice (87,88%). Ve všech případech se jedná o malé obce s přibližně 100 obyvateli. Nejnižší volební účast byla v obcích Zvíkovec (41,62%), Rokycany (39,47%) a Litohlavy (38,42%). Při tomto zkoumání byl zjištěn jeden zajímavý, i když předpokládaný a očekávaný úkaz. Pod okresním průměrem 50,28% se ocitlo 11 obcí. Z toho 5 měst (z nich překonalo okresní průměr pouze město Radnice), obec Strašice (cca 2.500 obyvatel obce jí dává spíše městský charakter) a dále 5 menších obcí okresu, v nichž se do voleb přihlásilo pouze tolik kandidátů, kolik bylo volených členů zastupitelstva. Zájem o volby ze strany voličů tedy klesá s rostoucí velikostí obce a dále tam, kde není možnost výběru z více kandidátů. (www.volby.cz)

Nejvíce voličů se k volebním urnám dostavilo v Rokycanech (4.296 voličů). Nejméně naopak v obci Čilá, kde se k volbám dostavilo pouze 13 registrovaných voličů. Je však otázkou, zda se v této obci dá vůbec hovořit o volbách, když v obci, kde žije pouze 17 registrovaných voličů, kandiduje na pět míst v obecnímu zastupitelstvu pouze pět kandidátů ze dvou rodin. Snad jen pro úplnost je nutné dodat, že všichni kandidáti obdrželi shodně po třinácti hlasech. (www.volby.cz)

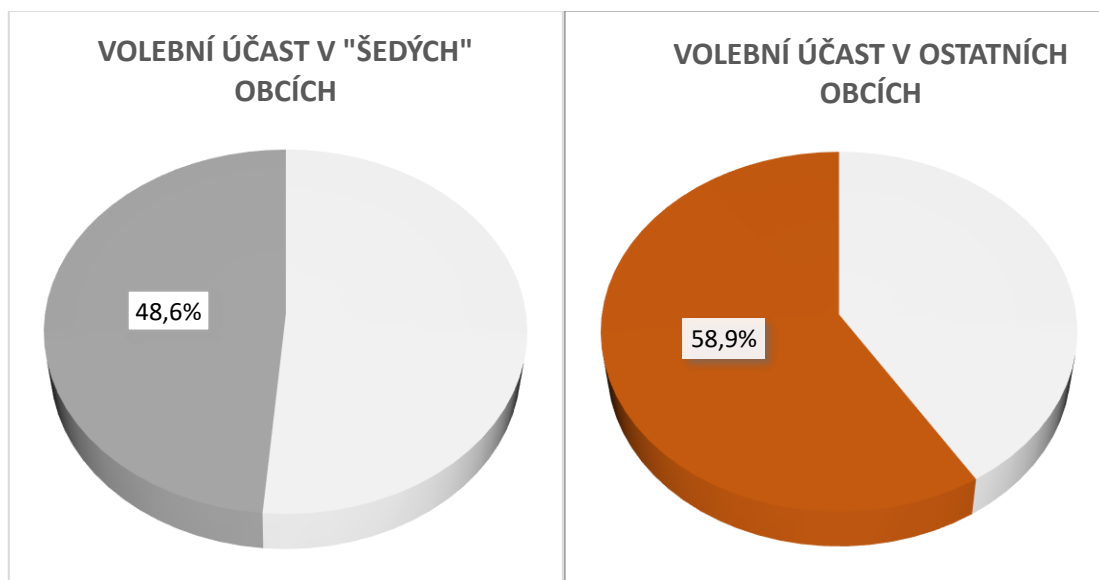
4.2.1. Volby - Nevolby

Jako volby-nevolby by se daly označit volby do obecních zastupitelstev v těch obcích, kde počet kandidátů je roven počtu volených členů zastupitelstva. V těchto obcích tedy nedochází k volbám v pravém smyslu, protože volič nemá možnost ovlivnit složení zastupitelstva obce. Je předem jisté, že všichni kandidáti budou do zastupitelstva zvoleni. Volby v těchto obcích neplní svůj hlavní úkol, a to zjistit aktuální rozložení politických sil v daném prostoru a zajistit jim odpovídající reprezentaci.

V okrese Rokycany tato situace nastala v 14 obcích. V tabulce č. 6 v příloze č. 1 jsou označeny šedou barvou. V rámci okresu Rokycany jde tedy přibližně o pětinu obcí, kde se žádné reálné volby neodehrávají. Pochopitelný je tento stav u malých obcí, jako například dříve zmíněná Čilá. Nulové politické soupeření je však i v obcích nad 500 obyvatel - Osek, Kařez, Litohlavy, kde důvody nezájmu o členství v obecním zastupitelstvu nejsou na první pohled zřejmé. (www.volby.cz)

Průměrná volební účast v těchto obcích byla 48,6%. V porovnání s ostatními obcemi okresu je toto číslo necelá dvě procenta pod okresním průměrem a je dokonce vyšší, než byla průměrná celostátní volební účast. Na druhou stranu, pokud do průměrné volební účasti okresu Rokycany nejsou započítána města a ponecháme tam pouze obce, v nichž proběhly volby standardním způsobem, byla průměrná volební účast v okrese Rokycany 58,8%. Takto spočítaná volební účast je pro porovnání přílehavější, protože se jedná o obce stejné velikostní skupiny. V tomto případě již je rozdíl znatelný. Volební účast v obcích bez možnosti výběru byla o deset procent nižší, než byla volební účast v obcích srovnatelné velikosti, v nichž byla mezi kandidáty standardní možnost výběru členů zastupitelstva. (www.volby.cz)

Graf č. 1: Volební účast v obcích, kde se počet kandidátů rovná počtu mandátů

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

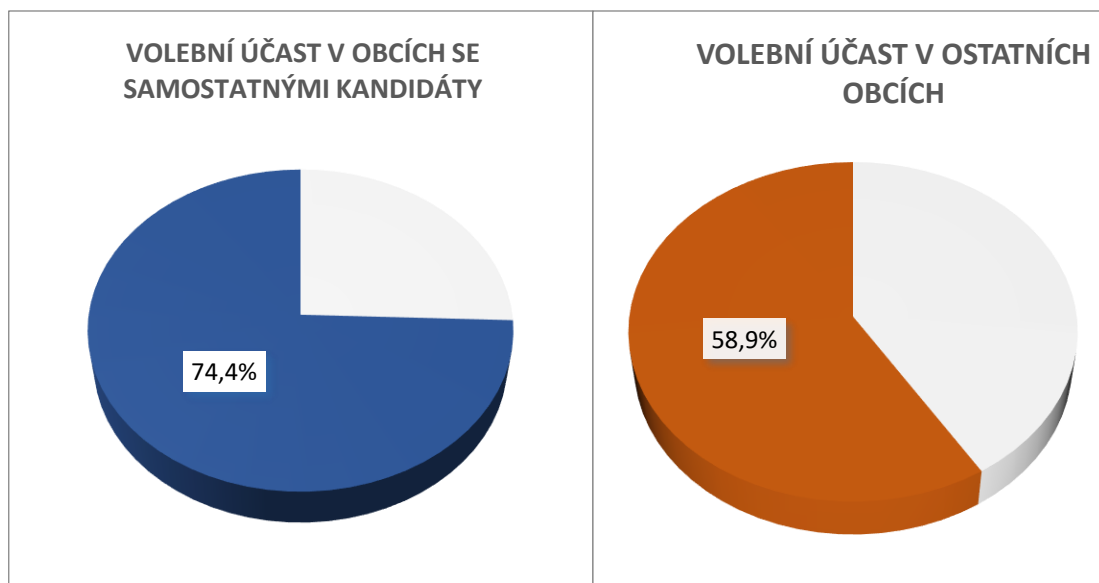
S ohledem na skutečnost, že voliči v těchto 14 obcích nerozhodují o složení zastupitelstva a volby jsou pouhou formalitou, může se volební účast v těchto obcích jevit až překvapivě vysoká. Proč v těchto obcích téměř polovina voličů věnuje svůj čas tomu, aby se zúčastnili voleb, které vlastně žádnými volbami nejsou? Snad jedině proto, aby tak vyjádřili svoji podporu jednotlivým kandidátům a svým volebním hlasem legitimizovali jejich mandáty členů obecního zastupitelstva.

4.2.2. Samostatní kandidáti

Další zvláštností je forma kandidatury, při níž měl každý kandidát svoji vlastní kandidátní listinu. Tento způsob kandidatury byl zjištěn v šesti obcích okresu Rokycany a jeví se jako velice spravedlivý, protože naprosto ruší vliv volební formule na výsledek voleb při přepočtu hlasů na mandáty. Počet hlasů získaných jednotlivými kandidáty se stává jediným kritériem pro získání mandátu. V tabulce č. 6 v příloze č. 1 jsou tyto obce vyznačeny modrou barvou. (www.volby.cz)

Tato forma kandidatury je zřejmě blízká i voličům, protože průměrná volební účast v těchto šesti obcích byla 74,4%, což je velmi vysoké číslo i v porovnání s volební účastí 58,8%, již dosáhly ostatní velikostně srovnatelné obce okresu Rokycany, v nichž proběhly volby formou společných kandidátních listin. (www.volby.cz)

Graf č. 2: Volební účast v obcích se samostatnými kandidáty

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

I přes evidentní jednoduchost a spravedlivost má tento systém kandidatury svá úskalí. Nejde jen o to, že do jisté míry odporuje záměrům zákonodárce, protože se nejedná o proporcionalní, ale o většinový volební systém. Při této formě kandidatury je důležitá shoda mezi všemi kandidáty, že budou všichni ve volbách kandidovat tímto způsobem. Pokud by totiž byl jeden z nich zaregistroval např. sedmičlennou kandidátní listinu, získal by ve volbách velkou výhodu. Zatímco samostatní kandidáti mohou od jednoho voliče získat pouze jeden hlas, sedmičlenná listina by mohla od jednoho voliče získat až sedm hlasů. Proto

je tato forma kandidatury možná pouze v malých obcích, kde lidé žijí komunitním způsobem. Tomu odpovídá i to, že všech šest obcí, v nichž se tento způsob kandidatury uplatnil, byly obce do 500 obyvatel.

Dalším rizikem tohoto způsobu kandidatury je skutečnost, že z takto pojatých voleb vzejdou pouze členové obecního zastupitelstva, ale žádní náhradníci. Zákon z roku 2001 totiž v § 45 odst. 5 stanoví, že „Kandidáti, kteří neobdrželi mandát se stávají náhradníky v pořadí stanoveném podle odstavců 3 a 4. V případě rovnosti hlasů je rozhodující pořadí kandidáta na kandidátní listině. Nezíská-li kandidátní listina žádný mandát, kandidáti na ní uvedení se náhradníky nestávají“.³ To u této formy kandidatury znamená, že mandát obdrží pouze tolik listin, kolik je členů zastupitelstva. Ostatní kandidátní listiny nezískávají žádný mandát, a proto kandidáti uvedení na těchto listinách nejsou náhradníci. Tento fakt by mohl v průběhu volebního období způsobit potíže, pokud by došlo k zániku mandátu některého z členů zastupitelstva. Z uvedených šesti obcí je v pěti z nich sedmimandátový volební obvod. V takovém případě by zastupitelstvo zůstalo funkční i v případě, že by došlo k zániku jednoho nebo dvou mandátů. Složitější situace je v poslední z těchto šesti obcí, v obci Kornatice. Tam si voliči shora uvedeným způsobem volili ze šesti kandidátů pět členů zastupitelstva. Jak již bylo uvedeno výše, tak neúspěšný kandidát se nestává náhradníkem. Proto v případě zániku, byť i jen jednoho mandátu člena zastupitelstva obce, by počet členů zastupitelstva obce Kornatice klesl pod pět a nebylo by možné jej doplnit náhradníky. Zastupitelstvo obce by proto podle zákona nesmělo rozhodovat o záležitostech patřících do samostatné působnosti obce a o majetkoprávních úkonech. Musely by se konat nové volby. (Zákon č. 491/2001 Sb.)

4.2.3. Mandát díky pořadí versus mandát díky hlasům

Dalším zkoumaným jevem byl vliv volební formule na získání mandátu. Zvláště pak ta okolnost, jestli byl mandát přidělen na základě předem stanovenému pořadí na kandidátní listině nebo zda byl přidělen na základě změněného pořadí v důsledku získaných hlasů (tzv. panašování). Toto bylo zjišťováno u zbývajících 48 obcí okresu Rokycany, v nichž proběhly obecní volby na základě platného volebního systému. Výsledky jsou opět v tabulce č. 6 v příloze č. 1. (www.volby.cz)

³ Zákon č. 491/2001 Sb. o volbách do zastupitelstev obcí a o změně některých zákonů v platném znění

Obce, v nichž získali kandidáti dostatečnou podporu voličů k dosažení 10% hranice nutné k změně pořadí na listině, byly v tabulce č. 6 v příloze č. 1 v příslušném sloupci označeny zelenou barvou. V těchto obcích se do obecního zastupitelstva na základě obdržených hlasů dostali kandidáti i ze zadních pozic. Vůle voličů zde měla převahu nad vlivem volební formule. Těchto obcí bylo 25. Mezi nimi je všech 6 měst, ale na druhou stranu jsou zde i malé obce s několika desítkami obyvatel. Jako důležitý faktor se zde jeví počet kandidátních listin. Z uvedených 25 obcí má dvě a více kandidátních listin 24 obcí. Jedinou obcí, kde byla pouze jedna kandidátní listina, a přesto mandát získal kandidát ze zadní pozice, je obec Vísky. Při podrobnějším pohledu na volební výsledky v této obci je vidět proč. (www.volby.cz)

Tabulka č. 1: Volební výsledky v obci Vísky

Obec: Vísky

Kandidátní listina: SNK Vísky

Platné hlasy celkem: 183

Hranice pro změnu pořadí kandidáta: 22,0

Kandidát		Počet hlasů		Pořadí zvolení /náhradníka	Mandát
poř. číslo	příjmení, jméno, tituly	abs.	v %		
1	Frühaufová Květuše	34	18,57	1	*
2	Stehno Ladislav	17	9,28	5	*
3	Škabrová Vladislava	20	10,92	6	*
4	Michálek Jaroslav	29	15,84	2	*
5	Berdychová Jiřina	20	10,92	7	*
6	Kesner Josef	29	15,84	3	*
7	Boháč Václav	4	2,18	1	
8	Michálková Nicol	23	12,56	4	*
9	Škabrová Kateřina DiS.	7	3,82	2	

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Díky tomu, že dva kandidáti na pozicích 7 a 9 získali extrémně nízký počet hlasů, snížili průměrný počet hlasů celé listiny. Díky tomu dosáhli 4 kandidáti na hranici pro změnu pořadí. Byla mezi nimi i kandidátka na osmé pozici. Přestože získala téměř šestinásobek hlasů oproti kandidátovi, který byl na listině před ní, rozhodly o jejím zisku mandátu pouze dva hlasy, o něž splnila požadavek na dosažení 10% hranice. Na uvedeném příkladu je vidět, jak silný vliv má volební formule v obcích s jedinou kandidátní listinou. (www.volby.cz)

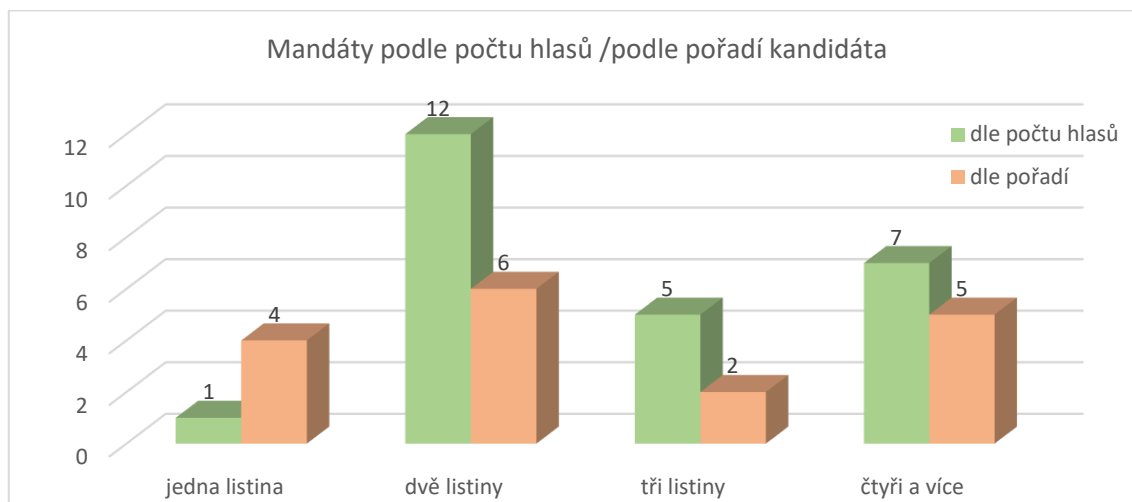
Vedle shora uvedených 25 obcí, kde mandát získali kandidáti ze zadních pozic, bylo v okrese Rokycany 17 obcí, kde mandát obdrželi kandidáti s nižším volebním výsledkem pouze na základě své pozice na kandidátní listině. Tyto obce byly v tabulce č. 6 v příloze č. 1 v příslušném sloupci označeny červenou barvou. V takto označených obcích někteří kandidáti obdrželi mandát, i když ve volbách získali méně hlasů než jejich konkurenti. Protože však měli výhodnější pozici na kandidátní listině a jejich konkurentům se nepodařilo dosáhnout na 10% hranici nutnou pro změnu pořadí kandidáta, bylo pro získání mandátu rozhodující předem stanovené pořadí kandidátů na listině. V těchto obcích měla volební formule převahu nad vůlí voličů. Mezi obcemi nebyly zjištěny žádné podstatné společné znaky. Šlo o obce různých velikostí a různého počtu kandidátních listin. (www.volby.cz)

Ve dvanácti obcích došlo dokonce k oběma popisovaným jevům. Tyto obce jsou mezi 25 „zelenými“ obcemi v nichž se do obecního zastupitelstva dostali i kandidáti z vyšších pozic a zároveň jsou mezi 17 „červenými“ obcemi, v nichž mandát získali kandidáti s nižším ziskem hlasů, pouze na základě své pozice na kandidátní listině. Na druhou stranu je i řada obcí, kde nedošlo k žádnému z uvedených jevů. (www.volby.cz)

Zajímavé je však srovnání obou jevů, pokud jsou vybrány obce se stejným počtem kandidátních listin. Při tomto porovnání nejsou vůbec uvažovány „šedé“ obce (tedy ty, kde se počet kandidátů rovná počtu volených zastupitelů) a „modré“ obce (každý kandidát má svoji vlastní listinu), v nichž dochází k volbám poněkud odlišným způsobem. Do porovnání jsou zahrnuty pouze vícečlenné kandidátní listiny, protože u jednočlenných kandidátních listin nemůže docházet k popsanému jevu a započtením těchto listin by byly statistické údaje zkresleny. (www.volby.cz)

Pro přehlednost byly výsledky tohoto porovnání vyjádřeny graficky. Zelený sloupec představuje obce, v nichž vůle voličů měla převahu nad vlivem volební formule. Červený sloupec představuje obce, kde tomu bylo naopak.

Graf č. 3: Vliv volební formule v závislosti na počtu kandidátních listin

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Jediná volební listina byla podána v 23 obcích. V žádné z těchto obcí nebyla podána kandidátní listina politické strany nebo politického hnutí. V jedné obci došlo k zisku mandátu ze zadních pozic, a to v již zmíněné obci Vísky. Ve čtyřech obcích byl mandát získán na základě předem daného pořadí kandidáta, i když tento zisk mandátu neodpovídal obdržným hlasům. V žádné obci nedošlo k oběma jevům současně. (www.volby.cz)

Dvě volební listiny byly podány v 12 obcích, jsou mezi nimi i tři listiny politických stran. Začíná převažovat zelený sloupec (12 obcí) oproti červenému (6 obcí). V šesti obcích došlo k oběma jevům současně. (www.volby.cz)

V obcích se třemi kandidátními listinami, kterých bylo celkem 6 také dominuje zelený sloupec (5 obcí), oproti dvěma obcím v červeném sloupci. Pouze v jedné obci došlo k oběma jevům současně. I v těchto obcích je několik kandidátních listin politických stran. (www.volby.cz)

Čtyři a více kandidátních listin byly podány v 7 obcích. Mezi nimi jsou i všechna města okresu. Ve všech těchto obcích došlo k zisku mandátu na hlasování voličů a dosažení hranice pro změnu pořadí kandidáta. V pěti z nich došlo zároveň k zisku mandátu na základě pořadí kandidátů. Ve všech obcích kandidovaly i politické strany. (www.volby.cz)

4.3. Výzkum ve vybraných obcích

Provedenou analýzou bylo zjištěno, jak probíhají obecní volby v jednotlivých obcích okresu Rokycany. Přitom bylo zjištěno, že ve dvanácti obcích okresu došlo k situaci, že tam některý

kandidát získal dostatečnou podporu voličů k dosažení 10% hranice nutné k změně pořadí na listině, a zároveň tam jiný kandidát s nízkým počtem hlasů získal mandát pouze díky své pozici na kandidátní listině. Z důvodu objektivity budou respondenti pro následující část diplomové práce vybráni z těchto dvanácti obcí, v nichž došlo k oběma popsaným jevům.

Rozhovory s kandidáty do obecních zastupitelstev budou probíhat v obcích Skomelno a Břasy. Obec Skomelno se zhruba 200 obyvateli spadá do kategorie nejmenších obcí do 500 obyvatel. Na internetových stránkách www.volby.cz bylo zjištěno, že obec prošla za posledních 25 let zajímavým vývojem volebního chování. Na počátku 90. let zde voliči vybírali zastupitelstvo z kandidátních listin. Od roku 2006 do roku 2014 se o místa v zastupitelstvu ucházeli pouze samostatní nezávislí kandidáti, každý na své vlastní listině. V říjnu roku 2018 se ve Skomelně obecní volby neuskutečnily pro nedostatek kandidátů. Řízení obce převzal správce jmenovaný ministrem vnitra. V lednu 2019 se v obci konaly dodatečné volby, při nichž si voliči vybrali své zastupitele ze dvou sedmičlenných kandidátních listin. (www.volby.cz)

Obec Břasy v sobě zahrnuje pět vesnic. Jsou to Břasy, Stupno, Kříše, Vranovice a Darová. Žije zde přibližně 2.300 obyvatel, takže jde o obec v kategorii 500 - 3.000 obyvatel. V rámci okresu Rokycany jde o jednu z největších neměstských obcí. V 90. letech si občané obce vybírali své zastupitele převážně z několika kandidátních listin politických stran. Postupem času začaly přibývat kandidátní listiny sdružení nezávislých kandidátů, často postavených na členských základnách zájmových spolků. V roce 2014 bylo ve volbách zaregistrováno 11 kandidátních listin, na nichž bylo 151 kandidátů, což je pro obec této velikosti neobvyklé číslo. V roce 2018 došlo k prudkému poklesu a občané volili zastupitele ze dvou kandidátních listin sdružení nezávislých kandidátů. Volby dopadly drtivým vítězstvím jedné z kandidátních listin, která získala 13 mandátů z 15 volených členů obecního zastupitelstva. (www.volby.cz)

4.3.1. Charakteristika obce Skomelno

Obec Skomelno se nachází na úpatí hory Radeč v severní části okresu Rokycany v nadmořské výšce 478 metrů. K 31.12.2017 činila rozloha obce 288 hektarů. Ke stejnému datu zde žilo 212 obyvatel, což činí průměrnou hustotu zalidnění 74 obyvatel na 1 km². Počet obyvatel obce se v posledních 50 letech podstatně vyvíjel. Na konci roku 1971 žilo v obci 240 obyvatel. Pak následoval pozvolný úbytek. Nejnižší stav nastal v letech 1995-1996, kdy v obci žilo pouze 134 obyvatel. Pak se však podařilo nepříznivý trend zvrátit a počet obyvatel postupně rostl až na současnou úroveň. (www.czso.cz, www.obec-skomelno.cz)

Název obce pochází ze slova „skomliti“, což znamenalo „výt jako liška“. Podle dostupných záznamů je první zmínka o obci Skomelno z roku 1379. To však neznamená, že obec nevznikla již daleko dříve, neboť ta zmínka je o berních (daních) a ty vždy platili ti, kteří zde žili a hospodařili. V záznamech je dále uvedeno, že ves Skomelno je 2,5 km jihovýchodně od Radnic na úpatí lesnatého pohoří Zbizožského, severně od hory Radče ve výši 467 m nad mořskou hladinou na ploše 1,411 ha, po obou stranách obloukem podél okresní silnice, má 76 čísel domovních se 485 obyvateli národnosti české, náboženství římskokatolického, kteří se živí polním hospodářstvím a hornictvím. Farou i školou náleží k Radnicím. V roce 1900 byl v obci založen hasičský sbor a roku 1920 ustanoven Sokol Skomelno.⁴

Pokud jde o občanskou vybavenost, tak v obci je v provozu prodejna smíšeného zboží a hospoda. Obec má vlastní vodovod a kanalizaci. Je dostupné internetové připojení prostřednictvím wifi sítě, případně přes pevnou linku. Dostupnost telefonického mobilního signálu je v některých částech obce omezena z důvodu členitosti okolního terénu. Turistickou atrakcí obce je Skomelský dub letní, stáří 610 let, s obvodem kmene 6,3 m a výškou 18 m, který byl v roce 2013 prohlášen za významný strom a v roce 2014 obsadil druhé místo v anketě Strom roku České republiky. (www.obec-skomelno.cz, rozhovory s kandidáty, rozhovor s bývalým starostou obce)

⁴ <http://www.obec-skomelno.cz/informace-o-obci/historie/>

V obci jsou v současné době činné dva spolky Hasiči a Sokol. Sbor dobrovolných hasičů čítá 36 členů z řad místních obyvatel. Kromě své hlavní náplně, což je ochrana obce před ohněm a dalšími živly, je důležitou součástí života spolku také brigádní činnost a pořádání kulturních akcí. Sem patří zejména pořádání hasičského bálu, maškarního bálu, mikulášské nadílky a dalších akcí pro děti i dospělé. Sokol Skomelno má 45 členů z řad místních obyvatel i obyvatel okolních obcí. Spolek má dva oddíly - fotbal a stolní tenis. Fotbalový oddíl má mužstvo dospělých, mladší žáky a přípravku. Oddíl stolního tenisu má čtyři družstva dospělých a jedno žákovské. Také Sokol Skomelno se podílí na dění v obci nejenom pořádáním sportovních akcí, ale také sportovním bálem a brigádní činností. (www.obec-skomelno.cz, rozhovory s kandidáty, rozhovor s bývalým starostou obce)

Obec hospodaří s ročním rozpočtem ve výši okolo 2 mil. Kč. Příjmy jsou tvořeny prakticky pouze daněmi a poplatky, protože obec nemá žádný podstatný majetek, z něhož by jí mohly plynout příjmy (např. lesy). Výdaje jsou pak z největší části vynakládány na údržbu obecního majetku a běžný chod obce. Zhruba 15% výdajů obecního rozpočtu jde na činnost shora uvedených spolků. Přestože obec nemá příjmy z vlastního majetku, daří se jí hospodařit s přebytkovým rozpočtem. Aktuálně se na účtech obce nachází cca 3 mil. Kč. (www.obec-skomelno.cz, rozhovor s bývalým starostou obce)

Bývalý starosta obce Skomelno Milan ŠKOPEK (ve funkci 2014-2018) k rozpočtu obce uvedl, že potřeby obce jsou financovány téměř výhradně z daní. Pokud jde o příjmy z hospodaření s vlastním majetkem obce, tak obec vlastní lesy o rozloze pouhých 4-5 ha, takže z těch nemohou plynout žádné větší příjmy. Obec je sice vlastníkem budov, v nichž je provozována hospoda a prodejna smíšeného zboží, ale v tak malé obci jako je Skomelno není z provozování prodejny ani z hospody velký příjem. Podnikatelé o provozovny nejeví zájem. Zastupitelům záleželo na tom, aby obchod i hospodu udrželi v provozu, proto stanovili pouze symbolický nájem. Jediným způsobem, jak vylepšit příjmovou stránku byly dotace. Po dobu jeho funkčního období obec nečerpala žádné peníze z evropských fondů, ale pouze z dotačních programů poskytovaných Plzeňským krajem. Důvodem bylo to, že dotační programy Evropské unie měly spoustu podmínek a někdy byly nesrozumitelné. Za nedodržení podmínek hrozily přísné sankce. Protože on, ani nikdo ze zastupitelů neměl zkušenosti s čerpáním dotací a nechtěli ohrozit chod obce, rozhodli se využívat pouze dotace od Plzeňského kraje, které byly srozumitelnější a nehrozil tam tak přísný postih v případě nějakého pochybení. Takto obec obdržela 30% dotaci na výměnu topení v Sokolovně. Byla

to první dotace a starosta nevěděl přesně jak co nacenit a jak dosáhnout na dotaci v maximální možné výši. Na výměnu oken v Sokolovně již obec obdržela dotaci v maximální možné výši 70%. Stejně tak na vybavení požární výjezdové jednotky přispěl kraj maximální možnou částkou 70%. Celkem obec Skomelno na těchto třech investičních akcích získala od Plzeňského kraje zhruba 600 tis. Kč. Pokud jde o výdaje, tak na provozní výdaje jde zhruba stejná částka jako na investice do majetku. Za působení Milana ŠKOPKA ve funkci starosty šlo každý rok zhruba 300 tisíc Kč na činnost zájmových spolků. Podle jeho názoru jsou oba dva spolky, tedy Sokol i Hasiči, klíčovými organizacemi pro život v obci. Obecní úřad nemá žádné zaměstnance na plný úvazek a sedm neuvolněných zastupitelů nemůže ve svém volném čase zajistit veškeré potřeby obce. Oba dva spolky se tak výrazně podílejí brigádní činností na úpravě a čistotě veřejných prostranství. Při shora uvedených investičních akcích se podařilo díky brigádní činnosti snížit náklady na minimum, protože neodborné práce provedli bezplatně občané Skomelna a na tom se členové obou spolků výrazně podíleli. Spolky zároveň pořadatelsky zajišťovaly veškeré kulturní a sportovní akce v obci. (rozhovor s bývalým starostou obce)

4.3.2. Historie komunálních voleb v obci

V obecních volbách v roce 1990 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházely dvě kandidátní listiny - Komunistická strana Československa a Sdružení nezávislých kandidátů. Zapsaných voličů bylo 125 a zúčastnilo se jich 119, tedy volební účast byla 95,20%. Všech 7 mandátů získalo Sdružení nezávislých kandidátů. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 1994 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházela jedna kandidátní listina Sdružení nezávislých kandidátů se sedmi kandidáty. Zapsaných voličů bylo 117 a zúčastnilo se jich 106, tedy volební účast byla 90,6%. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 1998 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházely dvě kandidátní listiny nezávislých kandidátů. Zapsaných voličů bylo 126 a zúčastnilo se jich 105, tedy volební účast byla 83,33%. Protože ve volbách již platila hranice pro změnu pořadí kandidáta, jsou v závorce za jménem volební strany uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Sdružení nezávislých kandidátů (5;4;3) a druhé Sdružení nezávislých kandidátů (4;3;2;*). V tomto roce ještě neplatilo ustanovení, že v obcích, kde se volí 7 a méně zastupitelů, může být počet kandidátů na listině zvýšený o

jednu třetinu, zaokrouhlený na celé číslo dolů. Proto se kandidáti museli rozdělit na dvě listiny. Doplatil na to Pavel GRÜNER, který byl na druhé listině na pozici č. 4 a mandát nezískal s 63 hlasy, přestože na první listině stačilo kandidátovi na pozici č. 4 k zisku mandátu pouhých 52 hlasů. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2002 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházelo devět nezávislých kandidátů na jedné kandidátní listině. Zapsaných voličů bylo 121 a zúčastnilo se jich 100, tedy volební účast byla 82,64%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - SNK „Za rozvoj Skomelna“ (9;7;6;*). Mandát získali kandidáti na prvních sedmi místech kandidátní listiny. Kandidáti na prvních šesti pozicích také obdrželi nejvyšší počet hlasů a to výrazně, protože všichni překročili hranici 78 hlasů pro změnu pořadí kandidáta. Kandidát na sedmé pozici obdržel pouze 38 hlasů, zatímco kandidát na osmé pozici získal 50 hlasů. Protože však kandidát z osmé pozice nedosáhl hranice pro změnu pořadí kandidáta, mandát získal kandidát ze sedmé pozice. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2006 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházelo 9 nezávislých kandidátů. Každý kandidát měl vlastní kandidátní listinu. Zjevně šlo o reakci na výsledky předchozích voleb. Zapsaných voličů bylo 139 a zúčastnilo se jich 112, tedy volební účast byla 80,58%. O složení zastupitelstva rozhodovaly pouze hlasy voličů. Ze současných zastupitelů obce Skomelno tehdy kandidovali Pavel GRÜNER, umístil se druhý s 89 hlasy a získal mandát, a Ladislav JELÍNEK, který se ziskem 30 hlasů mandát nezískal. Starostou obce se stal Milan BECHYNĚ, který ve volbách získal 85 hlasů a skončil na děleném čtvrtém místě. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2010 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházelo 10 nezávislých kandidátů. Každý kandidát měl opět vlastní kandidátní listinu. Zapsaných voličů bylo 163 a zúčastnilo se jich 125, tedy volební účast byla 76,69%. O složení zastupitelstva rozhodovaly pouze hlasy voličů. Ze současných zastupitelů obce Skomelno tehdy kandidovali Pavel GRÜNER, umístil se na děleném prvním místě se 111 hlasy a získal mandát a Ladislav JELÍNEK, který se ziskem 20 hlasů mandát nezískal. Starostou obce se stal Milan BECHYNĚ, který ve volbách získal 106 hlasů a skončil na třetím místě. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2014 se o 7 míst v zastupitelstvu ucházelo 9 nezávislých kandidátů. Každý kandidát měl opět vlastní kandidátní listinu. Zapsaných voličů bylo 176, voleb se zúčastnilo 140 voličů, volební účast byla 79,55%. O složení zastupitelstva rozhodovaly pouze hlasy voličů. Ze současných zastupitelů obce Skomelno tehdy kandidovali Pavel GRÜNER, umístil se na druhém místě se 107 hlasy a získal mandát a Ladislav JELÍNEK, který se ziskem 49 hlasů mandát nezískal. Starostou obce se stal Milan ŠKOPEK, který ve volbách zvítězil se 136 hlasy (ze 140 možných)! (www.volby.cz)

Milan ŠKOPEK ke svému zvolení uvedl, že v roce 2014 ani neuvažoval o tom, že by v obecních volbách kandidoval. Bylo mu 32 let, pracoval jako profesionální hasič. Byl bezdětný, s manželkou dokončovali stavbu domu a plánovali rodinu. Přišel za ním Milan BECHYNĚ, tehdejší starosta obce, a řekl mu, že bude ve funkci starosty končit. Jako důvod uvedl věk 69 let a špatné zdraví. Řekl Milanu ŠKOPKOVI, že bude končit většina zastupitelů. Nových kandidátů do obecního zastupitelstva není dostatek. Dále mu sdělil, že mezi možnými kandidáty do obecního zastupitelstva nevidí nikoho, kdo by se hodil na funkci starosty. Požádal Milana ŠKOPKA, aby ve volbách kandidoval a pokud bude zvolen, aby přijal funkci starosty obce. Ten nabídku zvážil a rozhodl se ji přijmout. Milan BECHYNĚ jemu i ostatním kandidátům vysvětlil, že ve Skomelně si každý kandidát podává svojí vlastní kandidátní listinu, protože je to nejspravedlivější. Udělali to tedy tak, jak to bylo zvykem. Už před volbami se v obci rozšířila informace, že Milan ŠKOPEK je připravený dělat starostu a že má podporu bývalého starosty Milana BECHYNĚHO. Ve volbách zvítězil. Na ustavující schůzi zastupitelstva ho odstupující starosta navrhl do funkce starosty a byl přijat všemi zastupiteli. Jako místostarostka byla zvolena Tereza MAJEROVÁ. (rozhovor s bývalým starostou obce)

4.3.3. Volby do obecního zastupitelstva v roce 2018

V řádném termínu byly do obecních voleb v obci Skomelno podány pouze tři kandidátní listiny samostatných kandidátů. Těmi samostatnými kandidáty byli Pavel GRÜNER, Ladislav JELÍNEK a Josef TUREK. Pro nedostatek kandidátů se v obci Skomelno volby do obecního zastupitelstva v řádném termínu nekonaly. Ministrem vnitra byl jmenován správce obce Bc. Jindřich PONOCNÝ, který se dne 5.10.2018 ujal své funkce. (rozhovory s kandidáty)

Správce obce svolal veřejnou schůzi, kde občany Skomelna seznámil s tím, jakým způsobem bude obec z jeho strany spravována. Zároveň apeloval na občany obce, aby v dodatečných volbách postavili dostatečný počet kandidátů. Na schůzi byla z řad místních občanů představena kandidátní listina sedmi nezávislých kandidátů s názvem „Za Skomelno“. Následně byla zaregistrována ještě druhá kandidátní listina rovněž se sedmi nezávislými kandidáty s názvem „SKOMELÁCI“. (rozhovory s kandidáty)

Provedenými rozhovory s kandidáty bylo zjištěno, že vznik kandidátní listiny „Za Skomelno“ inicioval Ladislav JELÍNEK, který se obrátil na Víta KONOPÁSKA. Společně začali hledat vhodnou osobu na pozici starosty. Tohoto podle nich vhodného kandidáta našli v osobě Martina RICHTRA. Oslovili i další své známé v obci a sestavili sedmičlennou kandidátní listinu. Listinu sestavovali Martin RICHTR, Vít KONOPÁSEK a Ladislav JELÍNEK. Na první místo napsali Martina RICHTRA, protože to byl jejich kandidát na starostu. Na druhé místo uvedli Víta KONOPÁSKA, protože Martin RICHTR trval na tom, že pokud by měl dělat starostu, tak chce, aby Vít KONOPÁSEK byl místostarostou. Ladislav JELÍNEK byl na třetím místě, protože to byl jeho nápad. Pořadí ostatních kandidátů na listině příliš neřešili, protože si mysleli, že budou jediní kandidáti do zastupitelstva, když ostatní občané neměli v řádném termínu zájem. Proto předpokládali, že se do obecního zastupitelstva dostanou všichni. Při sestavování kandidátní listiny ani jeden z nich nevěděl, že pořadí na listině může mít vliv na získání mandátu. Když pak na veřejné schůzi oznámili, že jsou připraveni kandidovat, tak se k nim chtěl přidat ještě Pavel GRÜNER, ale oni již byli spolu takhle domluveni, tak ho mezi sebe nepřibrali. (rozhovory s kandidáty)

Pavel GRÜNER v rozhovoru sdělil, že byl v obecním zastupitelstvu již třikrát a měl zájem pokračovat. Byl také jedním ze tří samostatných kandidátů, kteří podali listinu v řádném období. Na veřejné schůzi zjistil, že je připravena sedmičlenná kandidátní listina a chtěl se k ní připojit. Byl však odmítnut. Hned po schůzi se začal bavit s dalšími lidmi, kteří se jí zúčastnili. Přitom zjistil, že zájem o práci v zastupitelstvu by měli i Ing. Robert VALOVIČ a Pavlína PATEROVÁ. Rozhodli se, že tedy postaví druhou kandidátní listinu. Potřebovali listinu doplnit, a proto oslovili své známé. Pak se spolu sešli a sestavili kandidátní listinu „SKOMELÁCI“. Pořadí kandidátů na listině určili Pavel GRÜNER s Pavlínou PATEROVOU. Na prvním místě byl Pavel GRÜNER jako kandidát na starostu. Na druhou pozici napsali Ladislava KAHOVCE, protože chtěli mít na prvních místech listiny skomelské rodáky, což Ing. VALOVIČ ani Pavlína PATEROVÁ nejsou. Proto tyto

dva byli až na třetím a čtvrtém místě. Protože věděli, že pořadí na listině může mít vliv na získání mandátu, tak byli domluveni, že kdyby se kvůli pořadí na listině jeden z nich do zastupitelstva nedostal, tak jim Ladislav KAHOVEC svůj mandát přenechá. (rozhovory s kandidáty)

Dodatečné volby v obci Skomelno se konaly dne 26.1.2019. Volby dopadly takto:

Tabulka č. 2: Volební výsledky v obci Skomelno - listina č. 1

Kandidátní listina: Za Skomelno

Platné hlasy celkem: 496

Hranice pro změnu pořadí kandidáta: 77,0

Kandidát		Počet hlasů		Pořadí zvolení /náhradníka	Mandát
poř. číslo	příjmení, jméno, tituly	abs.	v %		
1	Richtr Martin	75	15,12	3	*
2	Konopásek Vít	77	15,52	2	*
3	Jelínek Ladislav	65	13,1	4	*
4	Richtrová Marcela	61	12,29	1	
5	Turek Josef	67	13,5	2	
6	Neumann Karel	68	13,7	3	
7	Boháč Robert	83	16,73	1	*

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Tabulka č. 3: Volební výsledky v obci Skomelno - listina č. 2

Kandidátní listina: "S K O M E L Á C I "

Platné hlasy celkem: 445

Hranice pro změnu pořadí kandidáta: 69,3

Kandidát		Počet hlasů		Pořadí zvolení /náhradníka	Mandát
poř. číslo	příjmení, jméno, tituly	abs.	v %		
1	Grüner Pavel	61	13,7	3	*
2	Kahovec Ladislav	62	13,93	1	
3	Valovič Robert Ing.	75	16,85	2	*
4	Paterová Pavlína	79	17,75	1	*
5	Jedličková Miloslava	50	11,23	2	
6	Matěchová Miroslava	53	11,91	3	
7	Karlíček Miloslav	65	14,6	4	

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Po zveřejnění výsledků voleb zatelefonoval obecní správce Pavlovi GRÜNEROVI a Vítu KONOPÁSKOVI a sešel se s nimi. Na schůzce s nimi začal řešit obsazení jednotlivých postů. Domluvili se, že starostou bude Martin RICHTR z vítězné kandidátní listiny. Místostarostkou Pavlína PATEROVÁ, která získala nejvíce hlasů ze druhé listiny. Vít KONOPÁSEK by byl předsedou finančního výboru a Ing. VALOVIČ předsedou kontrolního výboru. (rozhovory s kandidáty)

Tato dohoda se však nezamlouvala Martinu RICHTROVI. Nelíbilo se mu, že správce obce k takhle důležitému jednání nepozval všechny zvolené zastupitele. Proto se sešli znovu a tentokrát všichni zvolení zastupitelé. Šlo pouze o neoficiální pracovní schůzku bez správce obce. Martin RICHTR požadoval, aby místostarostou byl Vít KONOPÁSEK, tak jak byli původně domluveni. Nakonec se s ostatními zastupiteli shodli, že bude nejlepší mít dva místostarosty. Je to z důvodu zastupitelnosti, protože všichni představitelé obce jsou neuvolnění. Navíc si naplánovali na své funkční období hodně úkolů, tak aby se práce rozložila na více lidí. Aby to bylo výhodné i pro obec, tak se místostarostové domluvili, že budou každý brát pouze poloviční plat. Tím pádem se uvolnila pozice předsedy finančního výboru. Vít KONOPÁSEK ji nabídl Ing. VALOVIČOVI a ten ji přijal. Ing. VALOVIČ pak nabídl svoji uvolněnou pozici předsedy kontrolního výboru Robertu BOHÁČOVI, protože ve volbách získal nejvíce hlasů ze všech kandidátů, tak by bylo spravedlivé, aby měl nějakou funkci. Hned na této první společné pracovní schůzce se všichni shodli, že volby skončily, kandidátní listiny již neplatí. Od teď všichni potáhnou za jeden provaz, bez ohledu na to, z jaké kandidátní listiny se do zastupitelstva obce dostali. (rozhovory s kandidáty)

Dne 16.2.2019 se konalo ustavující zasedání zastupitelstva obce Skomelno. Zúčastnilo se jí všech sedm členů zastupitelstva, kteří složili slib zastupitele. Následně správce obce podal zprávu o výkonu funkce. Poté zahájil volbu starosty. Starostou obce byl zvolen Martin RICHTR. Tím okamžikem skončil ve funkci správce obce. Vedení zasedání převzal nově zvolený starosta. Byla zvolena 1. místostarostka Pavlína PATEROVÁ a druhý místostarosta Vít KONOPÁSEK. Předsedou finančního výboru byl zvolen Ing. Robert VALOVIČ, předsedou kontrolního výboru byl zvolen Robert BOHÁČ. Všechna hlasování zastupitelstva byla jednomyslná. (rozhovory s kandidáty, vlastní pozorování)

K činnosti správce obce byl proveden nestandardizovaný rozhovor s Bc. Jindřichem PONOCNÝM, který uvedl, že ministr vnitra jmenuje správce obce z řad zaměstnanců Ministerstva vnitra. K výkonu funkce správce není zapotřebí žádná zvláštní kvalifikace, není

ani požadavek na stupeň vzdělání. Ministr při rozhodování přihlíží k regionu, v němž zaměstnanec působí. Správce obce z vlastního rozhodnutí provádí pouze nejnütnější provozní výdaje. Výdaje na investice případně na další např. spolkovou činnost jsou možné pouze v případě, že má obec schválený rozpočet. Odstupující zastupitelstvo obce Skomelno schválilo na svém posledním zasedání s předstihem i rozpočet na rok 2019, aby nebyly ohroženy plánované investice a aby nebyla ohrožena činnost spolků. Tímto rozpočtem byl vázán, i když v případě potřeby mohl činit rozpočtová opatření. Jeho mzda správce obce byla plně hrazena z rozpočtu Ministerstva vnitra. (rozhovor se správcem obce)

Z rozhovorů s kandidáty bylo dále zjištěno, že z deseti oslovených kandidátů znali mechanismus přepočtu hlasů na mandáty pouze tři. Byli to kandidáti z listiny „Skomeláci“ Pavel GRÜNER, Pavlína PATEROVÁ a Ing. Robert VALOVIČ. Vít KONOPÁSEK k tomu uvedl, že ještě když si po volbách na internetu přečetl volební výsledky, tak si podle počtu získaných hlasů nejprve myslel, že se do zastupitelstva dostali i Karel NEUMANN a Josef TUREK z jejich kandidátní listiny. Teprve když viděl složení zastupitelstva, tak zjistil, že dochází k nějakému přepočítávání. (rozhovory s kandidáty)

Více než polovina oslovených kandidátů po proběhlých volbách považuje takto nastavený volební systém za nespravedlivý. Martin RICHTER, který žil deset let v USA, by preferoval většinový volební systém, ať „vítěz bere vše“. K tomuto názoru se přiklání i jeho manželka Marcela RICHTROVÁ. Oba to zdůvodnili tím, že takto zvolení zastupitelé mají veškerou moc ve svých rukou a na konci svého funkčního období se tak v případě kritiky spoluobčanů nemohou na nic vymlouvat. Pavel GRÜNER by byl pro samostatné kandidáty, kdy jde do voleb každý sám za sebe. Ostatní kandidáti by ponechali proporcionalní volební systém, i když čtyři z nich by byli pro zrušení 10% hranice pro změnu pořadí kandidáta, která jim přijde nespravedlivá (pozn. Jako to bylo ve volbách v roce 1990). Zbývající tři kandidáti Ing. Robert VALOVIČ, Robert BOHÁČ a Karel NEUMANN by volební systém ponechali tak, jak je. Robert BOHÁČ k tomu vysvětlil, že pro lidi, kteří nechtějí nebo nemohou být starostou, je snazší kandidovat na společné listině s člověkem, který je připraven tuto funkci vykonávat. Proto je podle něj dobré, když je možnost takového kandidáta ve volbách upřednostnit a zvýšit pravděpodobnost, že bude do zastupitelstva zvolen. (rozhovory s kandidáty)

Všichni respondenti však byli jednotní, pokud jde o otázku, zda ve volbách do obecního zastupitelstva připustit nebo vyloučit možnost kandidatur nezávislých kandidátů.

Všech deset uvedlo, že tato možnost by rozhodně měla být zachována. V případě, že by oni nemohli kandidovat jako nezávislí, tak osm z nich by vůbec nekandidovalo! Jako důvod shodně uváděli nesouhlas s tím, jak se chovají čelní představitelé politických stran. Jeden kandidát by v případě, že by to jinak nešlo, kandidoval za „Piráty“, jedna kandidátka by byla ochotna se zapsat na listinu ČSSD. (rozhovory s kandidáty)

4.3.4. Charakteristika obce Břasy

Obec Břasy se skládá z pěti částí a to Břasy, Stupno, Kříše, Vranovice a Darová. Nachází ve východní části okresu Rokycany nedaleko řeky Berounky v nadmořské výšce 458 metrů. K 31.12.2017 činila rozloha obce 2.144 hektarů. Ke stejnému datu zde žilo 2.290 obyvatel, což činí průměrnou hustotu zalidnění 107 obyvatel na 1 km². Také v obci Břasy došlo v posledních padesáti letech k obdobnému vývoji počtu obyvatel, jako ve Skomelně. Na konci roku 1971 žilo v obci

2.700 obyvatel. Pak následoval pozvolný úbytek. Nejnižší stav nastal na přelomu tisíciletí, kdy se úbytek obyvatel zastavil na čísle 2000. Od té doby počet obyvatel postupně rostl až na současnou úroveň. (www.czso.cz, www.obecbrasy.cz)

„Břasy“ - původ tohoto názvu je možné hledat v lidovém pojmenování vřesu, který hojně zarůstal mýtiny a pastviny, jež v souvislosti s pozdějším vývojem nahradily původně souvislý lesnatý porost břaského návrší. Břaské návrší bylo osídleno již ve 3. tisíciletí před naším letopočtem. V období eneolitu se na vrchu Křemenáči (Křemelák) u Stupna nacházelo výšinné sídliště lidu tzv. chamské kultury. Tento lid dokázal vyrábět z místních surovin vlastní nádoby různých tvarů a velikostí. Zlomky keramiky nalezené na Křemenáči jsou dokladem nejstarší keramické výroby na Břasích. Také slovanské obyvatelstvo, které přišlo na území Rokycanska v 8. - 9. století, postupně osídlilo i břaské návrší. Záhry zde vznikají první slovanské vsi - Vranovice, Všenice, Radnice či Stupno. Postupné osidlování slovanského obyvatelstva bylo opět provázeno výrobou původní keramiky. První písemná zmínka o Břasích pochází z roku 1379. Rozvoj obce souvisí s těžbou uhlí, kterou zde od roku 1610 rozvíjel rod Šternberků. Vzkvétal také průmysl, byla zde vysoká pec na železnou rudu, tři olejové huti na výrobu kyseliny sírové a válcovna, která se roku 1835 přeměnila na sklárnu na tabulové sklo a pracovala do roku 1933. Od roku 1926 byla v provozu keramická továrna Antonína Kadlece, slévárna " Havlovna " a keramika

J.D.Starck. I v pozdější době byla obec důležitým průmyslovým střediskem, běžela zde výroba keramických obkladů a malířských nátěrů, nábytku a kanalizační litiny. V současné době je v provozu již jen výroba malířských nátěrů Primalex. O obci Stupno je nejstarší písemná zmínka z roku 1146. Dominantou obce je kostel sv. Vavřince. Původní kostel z roku 1352 v roce 1854 vyhořel a roku 1880 byl znovu postaven. Významnou památkou je empírová hrobka rodu Šternberků, která se nachází na stupenském hřbitově. Nejstarší písemná zpráva o obci Kříše pochází z roku 1384. V okolí byly uhelné doly na černé uhlí, naleziště barviv, břidlic, továrna na kameninové zboží a kyselinu sírovou. Zámeček Hochperk byl postaven majiteli dolu Liewald a dlouhou dobu sloužil jako domov důchodců. O Vranovicích je první písemná zpráva z roku 1115. Také zde bylo nalezeno černé uhlí, ale doly byly postupně zrušeny. Darová je písemně zmiňována v roce 1235. Ves byla sídlem Zdislava z Darové, později majetkem plaského kláštera a nakonec ji získal Jan Harant z Vavřin. Následně byla přidružena k hradu Březina. V obci byl poměrně moderní mlýn a těžila se zde železná ruda. Na řece Mži byla vybudována vodní elektrárna, která je ještě dnes v provozu. Vznik současné obce Břasy je datován rokem 1960, kdy došlo k sloučení obcí.⁵

Pokud jde o občanskou vybavenost, tak v obci je Základní a Mateřská škola, zdravotní středisko, dva domy s pečovatelskou službou, pošta, knihovna, dva obchody se smíšeným zbožím, prodejna večerka a tři restaurace. Obec má vlastní vodovod, kanalizaci s čistírnou odpadních vod a skládku komunálního odpadu. Je dostupné internetové připojení prostřednictvím wifi sítě, případně přes pevnou linku. Pro turisty je v obci k dispozici kulturní a informační centrum, rozhledna „Na Vrchách“ nebo naučná stezka tematicky zaměřená na průmyslovou historii regionu zaměřenou na těžbu uhlí, železa, výrobu síry a keramiky. Nově bylo v obci otevřeno volně přístupné sportovně relaxační centrum „Ultramarínka“, kterému dominuje inline dráha. Sportoviště je také výchozím bodem cykloturistických cest. Obec Břasy obdržela v roce 2017 ocenění Obec roku Plzeňského kraje. (www.obecbrasy.cz, rozhovory s kandidáty)

V obci je v současné době 19 spolků a sdružení :

- Author team Stupno - cyklistický oddíl, který se věnuje hlavně výchově mladých cyklistů.

Z oddílu vzešel např. i český olympionik v závodech na horských kolech Ondřej CINK.

⁵ <https://www.obecbrasy.cz/obec-1/informace-o-obci/>

Oddíl pořádá každoročně ve Stupně závody na horských kolech, jichž se pravidelně účastní čeští reprezentanti i zahraniční závodníci

- Motokros Kříše - spolek má v obci Kříše motokrosovou trať, na níž se konají závody
 - Sdružení sportovních klubů Stupno - spolek je zaměřen na pravidelná tělesná cvičení všech věkových kategorií. Kromě sportovních aktivit se věnuje také organizaci akcí pro děti
 - TJ Baník Kříše - oddíl stolního tenisu, pořádá i nohejbalové turnaje
 - SK Primalex Břasy - fotbalový oddíl má dvě mužstva dospělých a jedno žákovské mužstvo
 - TJ Sokol Stupno - oddíl národní házené, v minulosti získal dvakrát titul mistra české republiky, dorostenci získali mistrovský titul čtyřikrát.
 - Sokol Břasy - oddíl stolního tenisu, má dvě družstva dospělých a jeden žákovský tým, společně s hasiči každoročně pořádají v sokolovně bál a maškarní bál pro děti.
 - Sokol Vranovice - věnuje se pořádání akcí pro děti a ožívování místních tradic. V obci spolek vybudoval volejbalové a nohejbalové hřiště, dětské hřiště, stará se o jezero, které slouží pro odpočinek a relaxaci místním občanům
 - SKH Stupno - oddíl národní házené žen
 - Psí sporty ŽABKA, z.s. - spolek v obci provozuje psí cvičiště
 - Sbor dobrovolných hasičů Břasy - založen v roce 1874, spolupořádají každoročně bál a maškarní bál pro děti, věnují se brigádní činnosti v obci
 - Sbor dobrovolných hasičů Kříše - každoročně pořádají hasičský bál ve Kříších, v požárních dovednostech cvičí jednotku dospělých i jednotku mládeže
 - Sbor dobrovolných hasičů Stupno - sbor nevyvíjí žádnou činnost
 - Sbor dobrovolných hasičů Vranovice - sbor funguje nepřetržitě od roku 1900. Ve výbavě má i funkční historickou koňskou stříkačku, kterou předvádějí na různých akcích
 - Golf klub Darovanský dvůr - klub se věnuje výchově mladých golfistů na hřišti v Darové
 - Klub důchodců Břasy - organizuje pro své členy různé zájezdy a přednášky
 - Svaz postižených civilizačními chorobami - má 38 členů, pořádá pro členy klubu vzájemná setkání
 - Myslivecké sdružení Rádná Vranovice - vede kroužek mladých ochránců přírody, věnuje se brigádnické činnosti, každoročně pořádá myslivecký ples ve Kříších
 - Skupina historického šermu Convictus - pořádá vystoupení historického šermu
- (www.obecbrasy.cz)

Obec měla v roce 2018 schodkový rozpočet. Příjmy byly ve výši 38,5 mil. Kč, výdaje v částce 49 mil. Kč. Příjmy jsou tvořeny převážně daněmi a poplatky. Výdaje jsou pak z

vynakládány na údržbu obecního majetku, běžný chod obce, zájmovou činnost a na investice. Schodek v rozpočtu je financován z přebytků z předchozích let. (www.obecbrasy.cz, rozhovor se starostou)

Obec v roce 2018 podpořila činnost spolků celkovou částkou cca 7 mil. Kč. Tato částka byla vyšší než v předchozích letech, protože byla nakoupena nová požární technika a vybudováno zázemí sportovního areálu „Ultramarinka“. Podle plánu rozvoje sportu v obci Břasy na roky 2018-2025 je na podporu spolkové činnosti v obci počítáno s částkou okolo 3,5 mil. Kč ročně. (www.obecbrasy.cz, rozhovor se starostou)

Obecní úřad tvoří starosta, který je uvolněný k výkonu funkce. Dále místostarosta, který není uvolněný k výkonu funkce a zaměstnanci úřadu. Úřad nemá tajemníka. (www.obecbrasy.cz)

Starosta obce Břasy Ing. Mgr. Miroslav KROC uvedl, že se rozhodl kandidovat v roce 2014 do obecního zastupitelstva a na post starosty z několika důvodů. Pracoval předtím v Praze na Ministerstvu vnitra a z osobních důvodů se rozhodl změnit zaměstnání. Znal situaci v obci a na obecním úřadu a rozhodl se dát ve prospěch obce své mnohaleté zkušenosti státního úředníka. Byl jediným zájemcem o post starosty. Po nástupu do funkce musel udělat celou řadu změn ve fungování obecního úřadu. Zjistil například, že od devadesátých let nebyly upravovány nájemní smlouvy v obecních bytech. Narazil například na nájemní smlouvu s nájemným ve výši 99,- Kč měsíčně. Změnil více než 150 smluv, čímž významně zvýšil příjmy obce z vlastního majetku. Zavedl kontrolu placení obecních poplatků a jejich vymáhání, což se předtím také nedělalo. Vypracoval plány rozvoje obce a plány investic na několik let dopředu. Těmito kroky se podařilo stabilizovat obecní rozpočet, který se v současnosti pohybuje kolem 40 - 50 mil. Kč. Příjmy rozpočtu v současné době tvoří z 70% daně, 15% nedaňové příjmy a 15% dotace. Za největší úspěchy zastupitelstva v období 2014-2018 považuje spolkovou činnost, dopravní investice, opravy obecních budov a vybudování sportovně relaxačního areálu „Ultramarinka“. Před současným zastupitelstvem stojí řada úkolů, z nichž nejdůležitější bude provést uzavření a rekultivaci skládky komunálního odpadu. Dále vybudovat nové vrty na vodu, protože v těch stávajících se snižuje vydatnost a v budoucnu by nestačily zásobovat obecní vodovod. Pokud jde o zapojení obce do regionálních aktivit, tak obec je členem Svazu měst a obcí ČR a také je zapojena do Mikroregionu Radnicko. V mikroregionu je společně s Radnicemi největší obcí. Je celá řada služeb, které menší obce nejsou pro své občany schopny zajistit. Pro obyvatele

okolních obcí je v Břasích volně přístupná řada sportovišť. Mohou se zapojovat do činností zdejších spolků. Jsou jim zde k dispozici dva domy s pečovatelskou službou. Pečovatelská služba vyjíždí za seniory i do jejich domovů a o tuto službu je z okolních obcí stále rostoucí zájem. (rozhovor se starostou)

4.3.5. Historie komunálních voleb v obci

V obecních volbách v roce 1990 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo šest kandidátních listin s těmito zisky mandátů - Československá strana lidová (1 mandát), Československá strana socialistická (0), Komunistická strana Československa (2), Občanské fórum (9), Nezávislí kandidáti (1) a Sdružení nezávislých kandidátů (2). Zapsaných voličů bylo 1.663 a zúčastnilo se jich 1.399, tedy volební účast byla 84,13%. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 1994 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo pět kandidátních listin. Zapsaných voličů bylo 1.628 a zúčastnilo se jich 1.207, tedy volební účast byla 74,14%. Protože ve volbách začala platit hranice pro změnu pořadí kandidáta, jsou v závorce za jménem volební strany uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Koalice SPR-RSČ, SDČR (1;0), Křesťanská a demokratická unie-Československá strana lidová (1;0), Sdružení nezávislých kandidátů (11;4;3;*), Sdružení KSČM, LB, NK (11;4;3;*), Občanská demokratická strana (15;7;5*). Na kandidátní listině ODS kandidoval současný starosta obce Břasy Ing. Miroslav KROC a získal mandát zastupitele na základě preferenčních hlasů. Starostou byl zvolen lídr kandidátní listiny ODS Miroslav KNEDLHANS, který ve volbách získal nejvíce hlasů ze všech kandidátů. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 1998 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházely čtyři kandidátní listiny. Zapsaných voličů bylo 1.689 a zúčastnilo se jich 1.004, volební účast byla 59,44%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Sdružení nezávislých kandidátů (15;4;6), Občanská demokratická strana (15;4;7), Česká strana sociálně demokratická (15;4;4), Komunistická strana Čech a Moravy (15;3;4). Na kandidátní listině ODS kandidoval současný místostarosta Petr KUNCL na pozici č. 9 a mandát zastupitele nezískal. Starostou

byl zvolen lídr kandidátní listiny ODS Václav FAIT, který se ve volbách umístil na 8. místě ze všech kandidátů. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2002 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo šest kandidátních listin. Zapsaných voličů bylo 1.698 a zúčastnilo se jich 959, volební účast byla 56,48%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Sdružení nezávislých kandidátů I (15;3;5), Sdružení nezávislých kandidátů II (15;1;7), Občanská demokratická strana (15;3;7), Česká strana sociálně demokratická (15;3;5), Komunistická strana Čech a Moravy (15;2;5), Klub nezávislých - SNK (15;3;6). Na kandidátní listině Sdružení nezávislých kandidátů byl na pozici č. 5 uveden současný místostarosta Petr KUNCL a mandát zastupitele získal díky preferenčním hlasům. Na kandidátní listině ČSSD kandidoval Petr KOUNOVSKÝ na pozici č. 14, mandát nezískal. Starostou byl zvolen lídr kandidátní listiny ČSSD Josef STRAKA, který se ve volbách umístil na 3. místě ze všech kandidátů. (www.volby.cz)

V obecních volbách v roce 2006 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo devět kandidátních listin. Zapsaných voličů bylo 1.750 a zúčastnilo se jich 889, volební účast byla 50,80%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Podnikatelé (15;1;3), Nezávislí - Stupno (10;0;3), Jana Maixnerová, nezávislý kandidát (1;0;0), Občanská demokratická strana (15;4;3;*), Česká strana sociálně demokratická (15;3;4), Za rozvoj obce (15;2;4), Komunistická strana Čech a Moravy (15;1;5), Hasiči (15;1;4), Klub nezávislých (15;3;5). Na kandidátní listině Hasičů byl na pozici č. 1 uveden současný místostarosta Petr KUNCL a získal mandát zastupitele. Na listině KSČM kandidoval Petr KOUNOVSKÝ na pozici č. 2, mandát nezískal. Starostou byl zvolen lídr kandidátní listiny ODS Václav FAIT, který ve volbách získal nejvíce hlasů. V průběhu volebního období bylo na Václava FAITA podáno trestní oznámení ze strany obecního zastupitelstva z důvodu několika předražených stavebních zakázek. Z funkce starosty odstoupil. Protože nikdo ze zastupitelstva neměl o funkci starosty zájem, musel se jeden ze zastupitelů vzdát svého mandátu. Jím uvolněný mandát přijal až třetí náhradník Ing. Jan ŠPILAR, který byl zvolen starostou na zbytek funkčního období. (www.volby.cz, rozhovor s kandidáty)

V obecních volbách v roce 2010 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo deset kandidátních listin. Zapsaných voličů bylo 1.806 a zúčastnilo se jich 926, volební účast byla 51,27%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - Česká strana sociálně demokratická (15;2;4), Není nám lhostejná budoucnost obce (15;2;4), Občané Břas (15;1;5), Za kulturu a sport (15;1;4), Včelaři - SNK (15;1;3), Klub nezávislých (15;4;4), Pro sport a zdraví (15;1;4), Komunistická strana Čech a Moravy (15;1;4), Za rozvoj obce a školy (15;1;4), Podpora spolků v obci (15;1;2). Na kandidátní listině Podpora spolků v obci byl na pozici č. 1 uveden současný místostarosta Petr KUNCL a získal mandát zastupitele. Na kandidátní listině Občané Břas kandidoval Petr KOUNOVSKÝ z pozice č. 1 se mu podařilo získat mandát. Starostou byl zvolen lídr kandidátní listiny Klub nezávislých Ing. Jan ŠPILAR, který ve volbách získal nejvíce hlasů ze všech kandidátů. Před koncem volebního období byl Ing. Jan ŠPILAR z funkce starosty zastupitelstvem odvolán a bylo na něj podáno trestní oznámení. Důvodem bylo opět špatné hospodaření s majetkem obce, zneužívání služebního vozidla k soukromým účelům a neplnění povinností starosty (měl i několikadenní absence v zaměstnání, které nedokázal zdůvodnit). Na zbytek funkčního období byl starostou zvolen zastupitel František BLÁHA z kandidátní listiny ČSSD. (www.volby.cz, rozhovory s kandidáty)

V obecních volbách v roce 2014 se o 15 míst v zastupitelstvu ucházelo jedenáct kandidátních listin. Zapsaných voličů bylo 1.815 a zúčastnilo se jich 911, volební účast byla 50,19%. V závorce za jménem volební strany jsou uvedeny tyto údaje (počet kandidátů; zisky mandátů; dále počet kandidátů, kteří dosáhli na 10% hranici; a symbol * v případě, že 10% hranice měla vliv na přidělení mandátů) - SNK Pro harmonický rozvoj obce (15;3;3), SNK pro rozvoj mládežnického sportu (15;0;5), Václav FAIT, nezávislý kandidát (1;0;0), SNK Občané pro občany (15;1;6), SNK Klub nezávislých (15;3;3), Komunistická strana Čech a Moravy (15;1;3), SNK Hasiči a podnikatelé (15;0;4), SNK Občané Břas (15;1;6), Česká strana sociálně demokratická (15;0;6), SNK Patrioti Břas (15;3;4), SNK Za čistou a klidnou obec (15;3;3). Lídrem kandidátní listiny Pro harmonický rozvoj obce byl Ing. Mgr. Miroslav KROC, který ve volbách získal nejvíce hlasů ze všech kandidátů. Získal mandát zastupitele a následně byl zvolen starostou obce. Na kandidátní listině Za čistou a klidnou obec byl na pozici č. 1 uveden Petr KUNCL, který získal mandát zastupitele a následně byl

zvolen místostarostou obce. Na listině Občané Břas kandidoval Petr KOUNOVSKÝ a z pozice č. 1 se mu podařilo získat mandát zastupitele a člena obecní rady. (www.volby.cz)

4.3.6. Volby do obecního zastupitelstva v roce 2018

V roce 2018 byly do obecních voleb v obci Břasy zaregistrovány pouze dvě listiny nezávislých kandidátů. Lídrem první listiny s názvem „Patrioti Břas“ byl dlouholetý zastupitel Mgr. Petr KOUNOVSKÝ. Druhou listinu s názvem „Pro harmonický rozvoj obce“ vedl do voleb úřadující starosta Ing. Mgr. Miroslav KROC. (www.volby.cz)

Mgr. Petr KOUNOVSKÝ uvedl, že kandidátní listinu sestavoval on. Chtěl se podílet na dění v obci, a proto oslovil lidi které zná. Při sestavování kandidátní listiny je to vždy tak, že prvních cca 5 lidí má o práci v zastupitelstvu skutečně zájem. Ostatní se na listinu nechají napsat jenom kvůli tomu, že chtějí pomoci lídrovi. Při sestavování listiny věděl, že pořadí na listině má vliv na získání mandátu. Proto na první místa uvedl ty kandidáty, kteří skutečně stáli o to být v zastupitelstvu. Ještě před volbami se všemi kandidáty složení listiny probral, odsouhlasili ji. Byl překvapen, že oproti minulým volbám tak výrazně ubyl počet kandidátních listin, ale rozumí tomu, proč to tak je. V obci se v minulých letech rozpadly členské základny všech politických stran. Při volbách začaly převažovat kandidátní listiny zájmových spolků. V minulém volebním období spolky převzaly řízení obce. Starosta s místostarostou se teď domluvili s představiteli spolků a postavili společnou kandidátní listinu. Každému je jasné, že proti nim nemají šanci, a proto nikdo jiný kandidátní listinu nezaregistroval. (rozhovory s kandidáty)

K druhé kandidátní listině bylo v rozhovorech s kandidáty zjištěno, že ji sestavoval Ing. Mgr. Miroslav KROC společně s Petrem KUNCLEM. Ti k sestavení kandidátní listiny uvedli, že oslovili ty zastupitele, se kterými se v předcházejícím období shodovali v názorech na směřování obce. Kandidátní listinu pak doplnili o nové lidi, kteří sice zatím v zastupitelstvu nebyli, ale o chod obce se zasloužili svojí prací v zájmových spolcích. Oba dva věděli, že pořadí na kandidátních listinách má vliv na získání mandátu. Pořadí určovali jednak podle zisku hlasů v předcházejících volbách, protože chtěli zohlednit preference občanů, a dále zohlednili to, jak se kdo podílel na chodu obce v předchozím období. Jedinou výjimkou byl Josef SEDLECKÝ, kterého chtěli mít v popředí listiny. On ale původně vůbec nechtěl kandidovat, protože byl nemocen. Nakonec s kandidaturou souhlasil s tím, že chce

být až na konci listiny. Vyhověli mu. Všechny kandidáty z jejich listiny spojuje to, že ve svém volném čase pracují pro obec, mají společné cíle. (rozhovory s kandidáty)

Volby do obecního zastupitelstva v obci Břasy ve dnech 5.10.2018 - 6.10.2018 dopadly takto:

Tabulka č. 4: Volební výsledky v obci Břasy - listina č. 1

Obec: Břasy 2018

Kandidátní listina: PATRIOTI BŘAS

Platné hlasy celkem: 1 727

Hranice pro změnu pořadí kandidáta: 126,5

poř. číslo	Kandidát příjmení, jméno, tituly	Počet hlasů		Pořadí zvolení /náhradníka	Mandát
		abs.	v %		
1	Kounovský Petr Mgr.	164	9,49	2	*
2	Bláha František	153	8,85	1	
3	Fousek Robert	148	8,56	2	
4	Faitová Věra Mgr.	121	7	5	
5	Běhounek František	184	10,65	1	*
6	Nový Petr	115	6,65	6	
7	Hadová Štěpánka	142	8,22	4	
8	Blecha Josef	111	6,42	7	
9	Cajthamlová Michaela	111	6,42	8	
10	Ježek Jan	70	4,05	9	
11	Seimlová Michala	70	4,05	10	
12	Šperl Jaroslav	59	3,41	11	
13	Hánělová Soňa	146	8,45	3	
14	Oliverius Václav	67	3,87	12	
15	Brandnerová Stanislava	66	3,82	13	

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Tabulka č. 5: Volební výsledky v obci Břasy - listina č. 2

Obec: Břasy 2018

Kandidátní listina: Pro harmonický rozvoj obce

Platné hlasy celkem: 9 803

Hranice pro změnu pořadí kandidáta: 718,3

Kandidát		Počet hlasů		Pořadí zvolení /náhradníka	Mandát
poř. číslo	příjmení, jméno, tituly	abs.	v %		
1	Kroc Miroslav Ing. Mgr.	831	8,47	1	*
2	Kuncl Petr	716	7,3	2	*
3	Ryba Jaroslav	717	7,31	3	*
4	Franta Radek	639	6,51	4	*
5	Hůlka Tomáš Ing.	662	6,75	5	*
6	Tomková Jana Bc.	659	6,72	6	*
7	Procházka Aleš Ing.	648	6,61	7	*
8	Vávra Vladimír	609	6,21	8	*
9	Kočka Radek Ing.	663	6,76	9	*
10	Vyčichlová Ludmila	626	6,38	10	*
11	Cajthaml David	565	5,76	11	*
12	Caletka Martin Mgr.	605	6,17	12	*
13	Lauber Michal	643	6,55	13	*
14	Sedlecký Josef Ing.	642	6,54	1	
15	Heringová Jaroslava	578	5,89	2	

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Po zveřejnění výsledku voleb svolal úřadující starosta Ing. Mgr. Miroslav KROC ustavující zasedání nového zastupitelstva. Ještě před ustavujícím zasedáním poslal všem nově zvoleným zastupitelům svůj návrh na obsazení funkcí v orgánech obce. (rozhovory s kandidáty)

Při ustavujícím zasedání složili všichni zastupitelé slib. Před volbou orgánů obce zdůvodnil Ing. Mgr. Miroslav KROC svůj návrh na složení orgánů obce s tím, že zejména pokud jde o složení rady obce, odráží jeho návrh volební výsledky - jde o pět zastupitelů s nejvyšším počtem obdržených hlasů. Mgr. KOUNOVSKÉMU, jako lídrovi druhé kandidátní listiny nabídl předsednictví ve finančním výboru, aby měl kontrolu nad hospodařením obce. Při následném hlasování zastupitelstvo zvolilo orgány obce tak, jak je

starosta navrhl. Všichni zastupitelé jsou členy nějakého výboru nebo komise. (rozhovory s kandidáty)

V obci Břasy se polostandardizovaných rozhovorů zúčastnilo pět kandidátů Ing. Mgr. Miroslav KROC, Petr KUNCL, Jana TOMKOVÁ, Josef SEDLECKÝ a Mgr. Petr KOUNOVSKÝ.

Všichni kandidáti věděli, že pozice na kandidátní listině může rozhodnout o zisku mandátu. Pouze tři z nich a to Ing. Mgr. Miroslav KROC, Petr KUNCL a Mgr. Petr KOUNOVSKÝ věděli, že ke změně pořadí je nutné dosáhnout 10% hranice. Dva kandidáti by ponechali volební systém tak jak je, tři jej považují za nespravedlivý a podle nich by měly rozhodovat pouze hlasy voličů. Petr KUNCL k tomu uvedl, že na vesnici, kde se lidé znají by bylo nejlepší mít pouze jednu kandidátní listinu bez jakýchkoliv omezení třeba se čtyřiceti kandidáty. O složení zastupitelstva ať rozhodnou pouze hlasy voličů. Takový systém by ale zase nefungoval ve městech, kde se lidé osobně neznají a volí celou kandidátní listinu buď podle lídra nebo podle programu volební strany. Asi není možné najít volební systém, který by vyhovoval všem. (rozhovory s kandidáty)

K otázce, zda by kandidovali za nějakou politickou stranu uvedli čtyři kandidáti z druhé listiny, že by za žádnou politickou stranu do voleb nešli. Pouze Mgr. Petr KOUNOVSKÝ z první listiny uvedl, že by kandidoval za ČSSD. Ve straně sice není, ale sympatizuje s ní. Na jeho kandidátní listině bylo několik členů ČSSD (pozn. ve volební listině toto nepřiznali, všichni mají uvedeno, že jsou bez stranické příslušnosti). (rozhovory s kandidáty)

Pokud jde o hlasování na zastupitelstvu, tak všichni respondenti sdělili, že se neřídí příslušností ke své kandidátní listině. Rozhodují se podle toho, co je podle jejich názoru dobré pro obec, a ne podle toho, jestli návrh podal zastupitel, který vzešel z první nebo druhé kandidátní listiny. Pokud jde o nejdůležitější úkoly, které čekají na současné zastupitelstvo, tak se všichni víceméně shodují, že je třeba dokončit uzavření skládky komunálního odpadu, vybudovat nové vrty pro vodovod, dobudovat sportovně relaxační areál „Ultramarinka“ a při tom všem obec příliš nezadlužit. (rozhovory s kandidáty)

5. Zhodnocení výsledků

Provedenou analýzou volebních výsledků bylo zjištěno, že v hlavních volebních ukazatelích se výsledky voleb v 68 obcích okresu Rokycany zásadně neliší od průměrných volebních ukazatelů za celou Českou republiku. (www.volby.cz)

K průběhu voleb bylo zjištěno, že ve 14 obcích okresu probíhají obecní volby tím způsobem, že počet kandidátů je roven počtu volených členů zastupitelstva. V těchto obcích tedy nedochází k volbám v pravém smyslu, protože volič nemá možnost ovlivnit složení zastupitelstva obce. Je předem jisté, že všichni kandidáti budou do zastupitelstva zvoleni. I přes tuto skutečnost si cestu k volebním urnám našlo téměř 50% občanů těchto obcí. (www.volby.cz)

V dalších šesti obcích okresu má každý kandidát svoji vlastní kandidátní listinu. Tento způsob kandidatury se jeví jako velice spravedlivý, protože naprosto ruší vliv volební formule na výsledek voleb při přepočtu hlasů na mandáty. Počet hlasů získaných jednotlivými kandidáty se stává jediným kritériem pro získání mandátu. V těchto obcích se voleb účastní v průměru téměř 75% voličů. U tohoto způsobu kandidatury spočívá riziko v tom, že z takto pojatých voleb vzejdou pouze členové obecního zastupitelstva, ale žádní náhradníci. Případný zánik mandátu člena zastupitelstva může vést k nutnosti nových voleb. (www.volby.cz, zákon č. 491/2001 Sb.)

Ve zbývajících 48 obcích okresu Rokycany, v nichž proběhly obecní volby na základě obvyklého volebního systému, byl sledován vliv volební klauzule na výsledky voleb. Byla zjištěna korelace mezi počtem kandidátních listin a změnami pořadí kandidátů na základě výsledků voleb. Zatímco v obcích s jedinou kandidátní listinou je změna pořadí kandidáta naprosto mimořádnou situací, v obcích s dvěma a více kandidátními listinami je tato změna pořadí mnohem častější. (www.volby.cz)

V obci Skomelno probíhaly až do roku 2002 volby tak, že kandidáti byli zapsáni na společné listiny. Z důvodu zavedení 10% hranice pro změnu pořadí kandidáta, proběhly následující troje volby v obci tak, že každý kandidát měl svoji vlastní kandidátní listinu. O výsledku voleb rozhodovaly pouze hlasy voličů. V roce 2018 se v obci neuskutečnily volby pro nedostatek kandidátů. Zdá se, že jedním z úskalí samostatných kandidátních listin je to, že zde absentuje lídr, který u společné kandidátní listiny slouží jako jakýsi hnací motor, který

zaktivizuje váhající kandidáty. V malé obci se časem vyčerpá počet občanů dostatečně motivovaných k tomu, aby sami absolvovali všechny předvolební procedury jako samostatní kandidáti. O tom svědčí skutečnost, že již v lednu 2019 (poté, co se neuskutečnily v řádném termínu) v obci volby proběhly a zúčastnilo se jich 14 kandidátů na dvou vícečlenných listinách. Někteří z nich k tomu sdělili, že o členství v zastupitelstvu ani neuvažovali a pro svoji kandidaturu se rozhodli až poté, kdy k tomu byli přesvědčeni člověkem, který listinu sestavoval. (www.volby.cz, rozhovory s kandidáty v obci Skomelno)

Podle názoru starosty postavení dvou kandidátních listin obec v předvolebním období rozštěpilo. Zastupitelé z obou listin se po volbách sjednotili, ale řadoví občané, kteří nejsou přítomni na pracovních jednáních zastupitelstva, mohou mít stále pocit, že zastupitelstvo není jednotné. To není pro obec dobré. Proto pokud bude zastupitelstvo fungovat dobře, určitě by do příštích voleb preferoval podání pouze jedné kandidátní listiny. Je však důležité, aby všichni kandidáti z této listiny měli stejnou šanci na získání mandátu. (rozhovor se starostou obce Skomelno)

V obci Břasy byly od roku 1990 podávány společné kandidátní listiny. Šlo o listiny politických stran i o sdružení nezávislých kandidátů. Na pozici starosty se však až do roku 2010 střídali pouze lídři kandidátních listin ODS a ČSSD. Z důvodu nespokojenosti s činností obecního úřadu postupně narůstal počet kandidátních listin, a to zejména díky kandidátním listinám zájmových spolků. Vrcholu tento růst dosáhl ve volbách v roce 2014, kdy se o post obecního zastupitele ucházelo 151 kandidátů na 11 listinách. Volby skončily vítězstvím nepolitických kandidátních listin. Na post starosty a místostarosty byli zvoleni zastupitelé, kteří vzešli ze zájmových spolků. Změna na těchto klíčových postech přinesla řadu pozitivních změn ve fungování obce. V posledních volbách v roce 2018 již byly do voleb zaregistrovány pouze dvě kandidátní listiny. Lídr jedné z listin Mgr. Petr KOUNOVSKÝ tento pokles počtu listin okomentoval tak, že zájmové spolky převzaly řízení obce. Základní organizace všech politických stran v obci se rozpadly. Starostovi se podařilo spojit představitele nejaktivnějších spolků na svoji kandidátní listinu, takže ostatní případní kandidáti nemají šanci. (www.volby.cz, rozhovory s kandidáty v obci Břasy)

Jako zajímavost je možné označit to, jak ve volbách v obci působí 10% hranice pro změnu pořadí kandidáta. Tato 10% hranice se v obci výrazněji uplatnila v roce 1994, kdy

zde byly tři vícečlenné kandidátní listiny (dvě jednočlenné kandidátní listiny nelze počítat, protože se tam 10% hranice neuplatňuje). Z každé listiny získal mandát minimálně jeden člověk díky pořadí. Od roku 1998 do roku 2014, kdy bylo v obci 4 a více kandidátních listin, se hranice pro změnu pořadí kandidáta uplatnila pouze jednou z 38 kandidátních listin, které v tomto časovém období byly podány. V roce 2018 byly podány dvě kandidátní listiny a ve vítězné listině opět získávali kandidáti mandát na základě svého pořadí na listině (listina získala 13 mandátů, ale hranice pro změnu pořadí kandidáta dosáhl pouze 1 kandidát). Z toho jasně vyplývá, že účinnost hranice pro změnu pořadí kandidáta je nepřímo úměrná počtu podaných kandidátních listin. (www.volby.cz)

Tato nepřímá úměra mezi počtem kandidátních listin a působením 10% hranice má i matematické zdůvodnění. V obcích Břasy a Skomelno byly ze shora uvedených údajů o volebních výsledcích sečteny počty kandidátů za obě obce dohromady a za celé období od roku 1994 do roku 2018 (v obci Skomelno nemohly být počítány troje volby, v nichž se volby konaly metodou samostatných kandidátů). Po sečtení bylo zjištěno, že v obcích Břasy a Skomelno se o post zastupitele od roku 1994 do roku 2018 ucházelo celkem 664 kandidátů, z nichž 201 dosáhlo na 10% hranici. To znamená, že v průměru 30,3% kandidátů dosáhne na hranici nutnou pro změnu pořadí. (www.volby.cz)

Pokud tedy například v malé obci se sedmičlenným zastupitelstvem kandiduje pouze jediná listina s 9 kandidáty, tak v průměru na hranici pro změnu pořadí dosáhne 30% z nich. To znamená, že 3 mandáty ze sedmi mohou být získány díky hlasům voličů, čtyři mandáty jsou přiděleny díky pozici na listině. Pozice na listině tedy rozhoduje o větším počtu mandátů, než o kolika mandátech rozhodují hlasy voličů.

Pokud by ve stejné obci byly dvě listiny, poměr se změní. Kvůli zachování vstupních podmínek budiž opět uvažováno o devítičlenných listinách. Z každé z nich na hranici dosáhne 30% kandidátů. Pokud budou zisky mandátů obou listin zhruba vyrovnané, tak jedna listina získá čtyři mandáty a druhá tři. Z první listiny budou tedy tři mandáty získány díky hlasům od voličů (jedná se o těch 30% kandidátů, kteří dosáhli na hranici), pouze jeden mandát je získán díky pořadí na listině. Z druhé listiny jsou všechny tři mandáty získány díky hlasům voličů. Poměr je tedy již šest ku jedné ve prospěch mandátů získaných na základě hlasování voličů.

V případě třech listin ve stejné obci budou v případě vyrovnaného zisku hlasů všechny mandáty přiděleny na základě hlasování voličů (z každé listiny by v průměru 3 kandidáti dosáhli na hranici a listiny by získaly 3;2 a 2 mandáty).

Jedná se samozřejmě pouze o teoretický model, v němž je počítáno s ideálními průměrnými hodnotami. V reálných volbách závisí počet kandidátů dosáhnuvších na 10% hranici zejména na tom, jak velký je rozptyl ve volebních ziscích jednotlivých kandidátů. Pokud například někteří kandidáti získají výrazně málo hlasů, sníží se tím průměr celé listiny, a na hranici pak dosáhne více kandidátů. V případě vyrovnaných výsledků všech kandidátů na listině dosáhne na 10% hranici minimální počet kandidátů. Například v obci Břasy za celé sledované období se u patnáctičlenných listin pohyboval počet kandidátů dosáhnuvších na hranici v rozmezí mezi jedním a sedmi. I přesto, že jde o teoretický model, jasně ukazuje, že vliv 10% hranice na výsledky voleb je nepřímo úměrný počtu kandidátních listin. Toto zjištění odpovídá i grafu č.3 na straně 38, v němž byl u všech obcí okresu Rokycany porovnáván vliv volební formule na volebních výsledcích v závislosti na počtu kandidátních listin. Také při tomto zkoumání bylo zjištěno, že vliv 10% hranice převažuje nad hlasováním občanů v obcích s jednou kandidátní listinou. V ostatních obcích je tento poměr opačný.

K tomuto matematickému modelu je ovšem nutno zdůraznit, že jde pouze o teoretické vysvětlení toho, proč v případě obcí s jedinou kandidátní listinou je účinek 10% hranice vyšší než v obcích s více kandidátními listinami. V praxi samozřejmě 10% hranice účinkuje i ve velkých městech s větším počtem kandidátních listin. Je to z důvodu, že ve velkých městech voliči spíše využívají hlasování pro celé kandidátní listiny, než aby dávali preferenční hlasy jednotlivým kandidátům napříč kandidátními listinami.

6. Závěr

Provedeným zkoumáním bylo potvrzeno, že ve venkovských regionech, jako je okres Rokycany, by nebylo možné sestavit volební listiny bez nezávislých kandidátů a sdružení nezávislých kandidátů. Jak vyplývá z tabulky č. 6 v příloze č. 1, v roce 2018 bylo do voleb zaregistrováno celkem 188 kandidátních listin, z toho pouze 28 kandidátních listin politických stran a hnutí. Při následných rozhovorech s nezávislými kandidáty v obcích Skomelno a Břasy bylo zjištěno, že pouze 3 z 15 oslovených respondentů by v případě nutnosti byli ochotni kandidovat na kandidátní listině nějaké politické strany, a to 2xČSSD a 1xPiráti. Ostatní by v takovém případě vůbec nekandidovali. Místostarosta obce Břasy Petr KUNCL k snahám o znemožnění nezávislých kandidatur poznamenal, že „by to bylo jak za komunistů“.

Zároveň bylo potvrzeno, že složení zastupitelstev a zisk mandátu je u malých obcí výrazně ovlivněn volební formulí. Stanovením 10% hranice nutné ke změně pořadí kandidáta bylo způsobeno, že o zisku mandátu rozhoduje v mnoha případech spíše pořadí kandidáta na listině, než vůle voličů.

K účinnosti hranice pro změnu pořadí kandidáta bylo nově zjištěno, že je závislá na počtu kandidátních listin. Hranice pro změnu pořadí kandidáta se nejčastěji uplatňuje v obcích s jedinou kandidátní listinou. Toto bylo zjištěno jak analýzou volebního chování v obcích okresu Rokycany, tak i detailním zkoumáním volebních výsledků v obcích Skomelno a Břasy a ověřeno i na matematickém modelu.

Pokud tedy motivací k zavedení 10% hranice byla snaha stranických aparátů o kontrolu nad kariérním růstem svých členů, nezdá se být plošné zavedení 10% hranice tím nejvhodnějším nástrojem. V obcích s jedinou kandidátní listinou nebyla podána ani jedna stranická listina. Vždy se jednalo pouze o listiny nezávislých kandidátů. S rostoucím počtem listin v obci roste i počet kandidátních listin politických stran, současně s tím ale klesá účinnost 10% hranice. Nezávislí kandidáti vnímají hranici pro změnu pořadí kandidáta spíše negativně, když z 15 oslovených kandidátů bylo 10 pro její zrušení.

Řešením by byla změna volebního zákona. Hranice pro změnu pořadí kandidáta by mohla platit pouze v obcích, kde byla k volbám zaregistrována více než jedna vícečlenná kandidátní listina. V obcích, kde kandiduje pouze jedna kandidátní listina, by tato hranice

nebyla vůbec stanovena. O zisku mandátu by rozhodovaly pouze počty hlasů. V obci se dvěma a více kandidátními listinami, kde se již objevují i stranické kandidátní listiny by bylo možné zachovat současnou 10% hranici. Tímto kompromisním řešením by stranickým aparátům zůstala možnost ovlivnit zisky mandátů na svých listinách a ocenit ty členy, kteří pro stranu dlouhodobě pracují. Zároveň by takový volební systém dával šanci na zvolení kandidátům ze zadních pozic i v těch nejmenších obcích s jedinou kandidátní listinou.

Zkoumáním byla potvrzena i třetí premisa, že u nestranických zastupitelů rozhodují o povolebních koalicích spíše jejich osobnostní charakteristiky a podobné názory na budoucí směřování obce, než příslušnost k té či oné kandidátní listině. Zisky mandátů pro jednotlivé kandidátní listiny měly vliv na volbu nových představitelů obce (starosta, místostarosta, rada obce, výbory). Od okamžiku zvolení představitelů obce již není pro zastupitele důležité, kdo z které kandidátní listiny vzešel. Všichni oslovení zastupitelé uvedli, že na zasedáních zastupitelstva hlasují o návrzích podle vlastního uvážení s ohledem na to, jestli je návrh prospěšný pro obec či nikoliv.

V obou obcích se měli respondenti vyjádřit k tomu, jak by z jejich pohledu mělo vypadat úspěšné zastupitelstvo. Všichni zastupitelé, kteří měli zkušenost z předchozích volebních období uváděli, že základním předpokladem pro úspěšné zastupitelstvo je to, aby se zastupitelé byli schopni a ochotni se domluvit (myšleno v obecním zájmu). Nejde v žádném případě o to, aby slepě zvedali ruku pro každý návrh, ale o to, aby byli schopni sdělit srozumitelně své stanovisko a také jej vysvětlit a podpořit argumenty. Zvláště pak, aby u nich při hlasování o obecních záležitostech vždy převažoval veřejný zájem nad zájmem osobním.

Provedeným výzkumem bylo zjištěno, jak důležitou roli pro trvalou prosperitu a rozvoj obce hraje složení obecního zastupitelstva. Zvláště v malých obcích bez profesionálního úřednického aparátu jsou to znalosti a dovednosti jednotlivých zastupitelů, a zvláště pak představitelů obce (starosta, místostarosta), které v kombinaci s jejich motivací a charakterovými vlastnostmi, tvoří klíčové faktory pro úspěšné řízení obce.

Svoji nezastupitelnou úlohu v rozvoji obce mají spolky. Opět je to výraznější v malé obci, kde je vzájemná vazba mezi zastupitelstvem obce a spolky těsnější. Obecní úřad malé

obce nemá lidské zdroje k zajištění všech činností spojených s chodem obce. Spolky zase bez podpory obce nejsou schopny financovat svoji činnost. Pouze vzájemnou spoluprací je možné obec směřovat k prosperitě a rozvoji.

7. Seznam použitých zdrojů

Balík, S. a kol. *Dvacet let komunálních voleb v ČR*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury a Masarykova univerzita, 2015, ISBN 978-80-7325-381-3 (CDK) a ISBN 978-80-210-8000-3 (Masarykova univerzita).

Balík, S. *Komunální politika. Obce, aktéři a cíle místní politiky*. Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2908-4.

Balík, S. Metodologie výzkumu komunální politiky. In Fiala, P., Strmiska, M. *Víceúrovňové vládnutí: teorie, přístupy, metody*. Brno: CDK, 2005, ISBN 80-7325-074-8

Bernard, J.; Illner, M; Kostecký, T.; Vobecká, J. Samospráva venkovských obcí a místní rozvoj. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON) a Sociologický ústav AV ČR, 2011, ISBN 978-80-7419-069-8.

Čmejrek, J.; Bubeníček, V.; Čopík, J. *Demokracie v lokálním politickém prostoru*. Praha: Grada Publishing, 2010, ISBN 978-80-247-3061-5.

Lebeda, T. Komunální volby klamou. Krátké zastavení nad problematickými aspekty volebního systému pro obecní zastupitelstva. *Acta Politologica* Vol. 1, No..3, s. 332-343, ISSN 1803-8220

Outlý, J. Volby do zastupitelstev – vývoj a souvislosti. *Politologická revue* č. 2, 2003, s. 17 – 44.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 368/1990 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev v obcích ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 152/1994 Sb. o volbách do zastupitelstev v obcích a o změně a doplnění některých zákonů, ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 128/2000 Sb., zákon o obcích ve znění pozdějších změn a doplňků

Zákon č. 491/2001 Sb., zákon o volbách do zastupitelstev v obcích ve znění pozdějších změn a doplňků

Internetové zdroje :

Český statistický úřad [online]. dostupné z <https://www.czso.cz/>

Český statistický úřad, Výsledky voleb a referend [online]. dostupné z <https://www.volby.cz/>

Oficiální stránky obce Skomelno [online]. dostupné z www.obec-skomelno.cz/

Oficiální stránky obce Břasy [online]. dostupné z <https://www.obecbrasy.cz/>

8. Přílohy

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Tabulka č. 6: Analýza volebních výsledků 2018 v okrese Rokycany.....	70
Příloha č. 2 - Otázky k polostandardizovanému rozhovoru s kandidáty	74

Příloha č. 1 - Tabulka č. 6: Analýza volebních výsledků 2018 v okrese Rokycany

Analýza volebních výsledků - Volby 2018											
Jméno obce	voličů	účasť	účasť v %	mandáty	listin	kandidátů	strany	stranici	neúplné listiny	zisk díky pořadí	zisk panašováním
Bezděkov	106	84	79,25%	5	2	12	ne		ne	ne	ano
Břasy	1 820	916	50,33%	15	2	30	ne		ne	ano	ano
Březina	288	153	53,13%	7	1	7	ne				
Bujesily	53	40	75,47%	7	1	7	ne				
Bušovice	488	284	58,20%	9	1	10	ne		ano	ne	ne
Cekov	113	73	64,60%	5	1	6	ne		ne	ne	ne
Čilá	17	13	76,47%	5	1	5	ne				
Dobřív	1 017	583	57,33%	9	4	34	ano - 1	2	ano	ano	ano
Drahoňův Újezd	102	76	74,51%	7	1	8	ne	1	ne	ne	ne
Ejovice	532	293	55,08%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Hlohovice	278	186	66,91%	7	1	11	ne		ano	ne	ne
Holoubkov	1 171	646	55,17%	11	3	33	ano - 1	4	ne	ne	ano
Hrádek	2 230	953	42,74%	15	5	60	ano - 3	14	ne	ne	ano
Hradiště	24	21	87,50%	5	6	6	ne		ano	ne	ne
Hůrky	198	136	68,69%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Cheznovice	586	427	72,87%	7	3	27	ne		ne	ne	ano
Chlum	38	32	84,21%	7	10	10	ne		ano	ne	ne
Chomle	55	47	85,45%	7	8	8	ne		ano	ne	ne
Kakejcov	76	55	72,37%	7	1	10	ne	1	ano	ne	ne

Analýza volebních výsledků - Volby 2018

Jméno obce	voličů	účast	účast v %	mandáty	listin	kandidátů	strany	stranici	neúplné listiny	zisk díky pořadí	zisk panašováním
Kamenec	48	27	56,25%	7	1	7	ne				
Kamenný Újezd	650	358	55,08%	9	2	18	ano-1	2	ne	ano	ano
Kařez	524	230	43,89%	7	1	7	ne				
Kařízek	41	25	60,98%	7	1	8	ne		ne	ne	ne
Klabava	380	197	51,84%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Kladruby	144	81	56,25%	9	2	11	ne		ano	ne	ano
Kornatice	149	104	69,80%	7	13	13	ne		ano	ne	ne
Lhota pod Radčem	247	172	69,64%	7	10	10	ne		ano	ne	ne
Lhotka u Radnic	49	33	67,35%	7	1	8	ne		ne	ne	ne
Liblín	186	97	52,15%	7	1	7	ne				
Líšná	141	100	70,92%	7	1	10	ne		ano	ne	ne
Litohlavy	419	161	38,42%	9	1	9	ne				
Medový Újezd	197	122	61,93%	7	1	8	ne		ne	ne	ne
Mešno	71	64	90,14%	7	2	15	ne		ne	ne	ano
Mirošov	1 834	873	47,60%	15	6	90	ano - 1	1	ne	ano	ano
Mlečice	239	164	68,62%	9	2	14	ne		ano	ano	ano
Mýto	1 204	601	49,92%	15	3	31	ano - 2	1	ano	ne	ano
Němčovice	135	60	44,44%	7	1	7	ne		ne	ne	ne
Nevid	137	77	56,20%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Osek	1 041	468	44,96%	11	1	11	ne				

Analýza volebních výsledků - Volby 2018

Jméno obce	voličů	účasť	účasť v %	mandáty	listin	kandidátů	strany	stranici	neúplné listiny	zisk díky pořadí	zisk panašováním
Ostrovec-Lhotka	87	78	89,66%	7	2	14	ne		ne	ano	ano
Plískov	99	78	78,79%	5	1	7	ano - 1	0	ano	ne	ne
Podmokly	206	116	56,31%	9	1	9	ano-1	1			
Příkosice	326	186	57,06%	7	1	8	ne		ne	ano	ne
Přívětice	174	116	66,67%	7	1	8	ne		ne	ano	ne
Radnice	1 464	804	54,92%	15	4	60	ano - 1	8	ne	ano	ano
Raková	186	121	65,05%	7	1	11	ne		ano	ne	ne
Rokycany	10 884	4 296	39,47%	21	12	227	ano - 8	58	ano	ne	ano
Sebečice	66	58	87,88%	7	2	13	ne		ano	ano	ano
Sirá	106	90	84,91%	7	2	18	ano - 1	5	ne	ne	ano
Skomelno	177	135	76,27%	7	2	14	ne		ne	ano	ano
Skořice	228	153	67,11%	7	1	9	ne		ne	ano	ne
Smědčice	211	135	63,98%	7	1	7	ne				
Strašice	1 920	921	47,97%	15	4	58	ano - 3	17	ano	ano	ano
Svojkovice	353	207	58,64%	7	3	15	ne	1	ano	ano	ne
Štítov	48	42	87,50%	5	2	11	ne		ano	ne	ano
Těně	243	143	58,85%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Terešov	140	74	52,86%	7	1	9	ne		ne	ne	ne
Těškov	265	196	73,96%	7	2	18	ne	1	ne	ne	ano
Trokavec	96	62	64,58%	7	1	9	ne		ne	ne	ne

Analýza volebních výsledků - Volby 2018

Jméno obce	voličů	účast	účast v %	mandáty	listin	kandidátů	strany	stranici	neúplné listiny	zisk díky pořadí	zisk panašováním
Týček	176	137	77,84%	7	11	11	ne	2	ano	ne	ne
Újezd u Sv. Kříže	205	116	56,59%	7	1	7	ne				
Vejvanov	195	111	56,92%	7	1	7	ne				
Veselá	208	121	58,17%	7	3	15	ne		ano	ne	ano
Vísky	42	35	83,33%	7	1	9	ne		ne	ne	ano
Volduchy	915	553	60,44%	9	3	27	ano - 2	5	ne	ano	ano
Všenice	215	150	69,77%	7	1	9	ne		ne	ano	ne
Zbiroh	1 995	985	49,37%	15	6	88	ano - 2	9	ano	ano	ano
Zvíkovec	173	72	41,62%	7	1	7	ne				
celkem	38 431	19 323	50,28%	558	172	1 318	28	133		17	25

Vysvětlivky :

- obce, kde se počet kandidátů rovná počtu volených zastupitelů
- obce, kde má každý nezávislý kandidát svoji vlastní kandidátní listinu
- obce, kde došlo k posunu kandidátů podle hlasů voličů
- obce, kde kandidáti získali mandát díky svému pořadí na listině

Zdroj : Český statistický úřad, vlastní zpracování 2019

Kandidáti v obecních volbách

- 1) Proč jste se rozhodl/a kandidovat v komunálních volbách?
- 2) Vaše předchozí zkušenosti s komunální politikou?
- 3) Kdo sestavil kandidátní listinu?
- 4) Co kandidáty z této listiny spojuje?
- 5) Kdo a podle jakých kritérií určil pořadí na kandidátní listině?
- 6) Znal/a jste své pořadí na kandidátní listině předem?
- 7) Měl/a jste možnost pořadí na listině ovlivnit?
- 8) Věděl/a jste, jaký vliv může mít pořadí na listině na volební výsledek?
- 9) Co jste před volbami věděl/a o volebním systému?
- 10) Měli jste nějakou předvolební kampaň?
- 11) Jaký byl Váš volební výsledek, jste s ním spokojen/a?
- 12) Víte nyní, jakým způsobem se přepočítávají získané hlasy na mandáty?
 - a) 110% hranice preferenčních hlasů
 - b) d'Hondtova klauzule
- 13) Ztotožňujete se s tímto způsobem, jakým jsou hlasy od voličů přepočítávány na mandáty?
- 14) Za jakou politickou stranu byste kandidoval/a pokud by nemohli kandidovat nezávislí kandidáti?
- 15) Změnil/a byste volební systém? Pokud ano, tak co byste chtěl/a změnit a proč?

V případě, že jde o člena zastupitelstva :
- 16) Jak probíhala povolební jednání, výběr představitelů obce, účastnil/a jste se jich?
- 17) Postupujete při jednáních zastupitelstva jednotně s ostatními zastupiteli z Vaší kandidátní listiny?
- 18) Co je klíčem k úspěšnému zastupitelstvu?
- 19) Jaký největší úkol podle Vás čeká zastupitelstvo v tomto volebním období?